

Cena 40 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

2

2017

ročník 69

TÉMA STAVBY NOVÝCH KNIHOVEN

Cesty k moderní architektuře knihoven
Projekt nové budovy
MĚK v Pisku

INSPIRACE

Deskové hry ve vědecké knihovně
Audioknihy čtenářů na YouTube

SERIÁL

Pojďte číst ušima – o audioknihách

**Projekt nové budovy
Městské knihovny Písek –
strategie a taktika**

s. 48–51

↑ Oddělení pro děti a mládež
← Studovna

Vizualizace: město Písek

**Knihovníci z Česka
v polských knihovnách**

s. 52–56

← Budova knihovny
v Černém Boru...
... a její interiér

↓ Budova Městské knihovny
v Osvětimi

Foto: Michal Škop

Téma – Stavby nových knihoven

- 43 **Cesty k moderní architektuře knihoven** | Libuše Foberová
47 **Projekt nové budovy Městské knihovny Písek – strategie a taktika** | Roman Dub

Ze zahraničí

- 52 **Knihovníci z Česka v polských knihovnách** | Michal Škop
78 **Problémy veřejných knihoven v Anglii pokračují** | Sylva Šimsová
57 **Využití nových technologií** **Systém Koha v prostředí regionálních knihoven** | Michal Denár, Josef Moravec
60 **Události** **Dvacátý šestý celostátní akviziční seminář (2. část)** | Denisa Szaffnerová

Inspirace

- 63 **Deskové hry do vědecké knihovny patří!** | Monika Oravová, Jana Krůčková
65 **Audioknihy čtenářů fryštácké knihovny na YouTube** | Jan Krčma
66 **Jak se dělá dobrá dětská knihovna** **Za všechno může povodeň...** | Hana Hanáčková, Mirka Čápová
68 **Knihovnam v malých obcích** **Setkávání na pomezí** | Milena Kodýmová
69 **Recenze** **Průvodce kyberšikanou** | Renáta Salátová

Kronika

- 70 **Pozdrav Aleši Brožkovi** | Jiří Mika
71 **Vzpomínka na Aurelii Němcovou** | Zuzana Bornová
72 **Jedenáctero pohádek o Public Relations** **Pohádka jedenáctá: Strategie komunikace** | Věra Ondřichová
73 **Pojďte číst ušima /1** **Kdo mi bude vyprávět?** | Jiří W. Procházka a Klára Smolíková
76 **Psal se jinde** | Renáta Salátová
77 **Literární výročí** **Březen** | Milan Valden
79 **Ze světa** | Roman Giebisch
80 **Novinky knihovnické literatury** | Monika Hrušková

CONTENTS

- Topic – Construction of new libraries**
43 **The roads to modern library architecture** | *Libuše Foberová*
48 **New Písek Municipal Library building project: strategy and tactics**
| *Roman Dub*
From Abroad
52 **Czech librarians in Polish libraries** | *Michal Škop*
78 **Problems continue at public libraries in Britain** | *Sylva Šimsová*
Using New Technologies
57 **The Koha system in the regional libraries environment**
| *Michal Denár, Josef Moravec*
Events
60 **26th nationwide acquisition seminar (Part Two)** | *Denisa Szaffnerová*
Inspiration
63 **Board games belong in a research library!**
| *Monika Oravová, Jana Krůčková*
65 **Fryšták readers' audio books on YouTube** | *Jan Krčma*
How a Good Children's Library is Made
66 **The flood is to blame for everything...** | *Hana Hanáčková, Mirka Čápová*
Libraries in Small Municipalities
68 **Meeting at the border** | *Milena Kodýmová*
Review
69 **Cyber-bullying guide** | *Renáta Salátová*
Chronicle
70 **Greeting for Aleš Brožek** | *Jiří Mika*
71 **Remembering Aurélie Němcová** | *Zuzana Bornová*
Eleven Public Relations Tales
72 **Eleventh tale: Communication strategy** | *Věra Ondřichová*
Come and Read with Your Ears 1
73 **Who is going to tell me a story?** | *Jiří W. Procházka and Klára Smolíková*
76 **Written Elsewhere** February | *Renáta Salátová*
77 **Literary Anniversaries** March | *Milan Valden*
79 **From the World** | *Roman Giebisch*
80 **Latest Librarian's Literature** | *Monika Hrušková*

INHALT

- Thema – neue Bibliothekbauwerke**
43 **Wege zur modernen Architektur der Bibliotheken** | *Libuše Foberová*
48 **Das Projekt des neuen Gebäudes für die Stadtbibliothek in Písek:**
Strategie und Taktik | *Roman Dub*
Aus dem Ausland
52 **Bibliothekare aus Tschechien in polnischen Bibliotheken** | *Michal Škop*
78 **Probleme der öffentlichen Bibliotheken in England fortführen** | *Sylva Šimsová*
Technologienutzung
57 **Koha System im Regionalbibliothekumgebung** | *Michal Denár, Josef Moravec*
Ereignisse
60 **Das sechsundzwanzigste nationale Akquisitionsseminar (2. Teil)**
| *Denisa Szaffnerová*
Inspiration
63 **Brettspiele gehören in wissenschaftlichen Bibliotheken**
| *Monika Oravová, Jana Krůčková*
65 **Audiobücher der Leser in der Bibliothek in Fryšták auf YouTube** | *Jan Krčma*
Wie Macht Man die Gute Kinderbibliothek
66 **Das Hochwasser ist schuldig ...** | *Hana Hanáčková, Mirka Čápová*
Für die Bibliotheken in kleinen Dörfern
68 **Treffen auf der Grenze** | *Milena Kodýmová*
Rezension
69 **Ratgeber Cyber-Mobbing** | *Renáta Salátová*
Chronik
70 **Ein Gruß für Aleš Brožek** | *Jiří Mika*
71 **Erinnerungen an Aurélie Němcová** | *Zuzana Bornová*
Elf Märchen über Public Relations
72 **Das elfte Märchen: Kommunikationsstrategie** | *Věra Ondřichová*
Lesen wir Durch Ohren 1
73 **Wer kann mir erzählen** | *Jiří W. Procházka und Klára Smolíková*
76 **Man Schrieb Woanders** | *Renáta Salátová*
77 **Literarische Jahrestage** März | *Milan Valden*
79 **Aus der Welt** | *Roman Giebisch*
80 **Neuerscheinungen der bibliothekarischen Literatur** | *Monika Hrušková*

OD REDAKČNÍHO STOLU

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, po několika letech obálek s fotografiemi k vám minulý měsíc doputovalo lednové číslo Čtenáře s půvabnou zimní kresbou Lukáše Fibricha. Neméně poetická je i únorová obálka a můžeme se těšit i na další, protože jeho kresby nás budou provázet celým rokem. Fibrichův únorový človíček je na první pohled knihomil-tradicionalista – má rád papírové knížky, jejich vůni, šustění obracených stránek, šero a KLID. Jediným neknižovním nadstandardem je džus ve sklenici (čekali bychom spíš vodu). To slečna na zadní straně obálky na plakátu k Březnu – měsíci čtenářů je zcela jiného ražení – akční, „chytrý“ mobil u ucha (pořád to nedokážu napsat bez uvozovek), na Facebooku jako doma, čtečku e-knih dostane zřejmě od přítele spolu se čtenářským průkazem, prstenem a autem. A jestli se jednou stane knihovnicí, pak to bude lítat: akce s dětmi (třeba jako v tomto čísle popisované akce uherskohradištské a jarošovské), využití deskových her jako v Ostravě, nahrávání audioknih jako ve Fryštáku... Prostě samé „cool“ (zase ty uvozovky!) aktivity.

Ať je vám bližší ten, nebo ona, pracovníci knihoven musí myslet na opravdu širokou škálu uživatelů a čtenářů – při běžném provozu, ale samozřejmě i v případě tak závažném, jako je stavba nové budovy knihovny. Únorové téma se věnuje právě architektuře knihoven v Čechách i zahraničí. Nové, zajímavě řešené knihovny se staví – a to je dobrá zpráva. Navazující příklad z Písku se zkušenostmi s přípravou i praktickou realizací projektu nové budovy tamější knihovny může být pro mnohé povzbuzením.

V dalších článcích nahlédneme do některých polských knihoven, které navštívili čeští knihovníci během loňské studijní cesty, dozvíme se více o otevřeném knihovním systému Koha a jeho zavádění do praxe. Nakonec bych ráda upozornila ještě na jednu novinku. V minulém čísle jsme se rozloučili s rubrikou věnovanou literárním workshopům, její autoři pro nás od února přichystali seriál o audioknihách s motivujícím názvem Pojďte číst ušima. Počet vydávaných titulů mluveného slova i počet výpůjček v knihovnách ukazuje jeho rostoucí oblibu, a tak i vám přeji za redakci příjemné chvíle s nějakou pěknou audioknihou a samozřejmě také s časopisem Čtenář.

PAVLA VLKOVÁ

čtenář MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

2 | 2017 | ročník 69

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace Středočeského kraje, ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)

Šéfredaktor: PhDr. Jaroslav Císař
Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková
Ilustrace na obálce: Lukáš Fibrich

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
Tel.: 312 813 154 (Jaroslav Císař)
Tel.: 312 813 138 (Pavla Vlková)
e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vlkova@svkkl.cz; redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada: Ing. Jiří Mika (předseda), Mgr. Svatomíra Fojtová, PhDr. Ladislav Kurka, Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter, PhDr. Renáta Salátová, PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: SERIFA, spol. s r. o., Jinonická 80, 150 00 Praha 5

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje A.L.L. production, s. r. o., Ve Žlíbku 1800/77, Hala 7A, 193 00 Praha 9 – Horní Počernice, tel.: 234 092 811 (sekretariát), e-mail: info@predplatne.cz

Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ s. r. o.; B. Weleminová – PERIODIKA. Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvem poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994

Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98

Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč (dvojičíslo 60 Kč)

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Permanent spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203, fax: 00421-02 49 111 209, e-mail: herslova@lkpermanent.sk
Cena jednoho čísla 1,99 €, roční předplatné 22,56 € (dvojičíslo 2,66 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 8. 2. 2017.
Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Téma

Stavby nových knihoven

Cesty k moderní architektuře knihoven

Architekti vnímají knihovnu jako prostor, knihovníci jako službu – a čtenář chce obojí. Do roku 1989 se u nás knihovny stavěly spíše ojediněle, po roce 1989 se ve zvýšené míře začínají stavět i rekonstruovat stávající.

KNIHOVNA SE Z PROSTORU KE ČTENÍ PROMĚŇUJE NA SPOLEČENSKÉ CENTRUM S MNOHANÁSOBNÝMI KOMPETENCEMI.

REM KOOLHAAS

- Konference na téma *Knihovna a architektura* významně ovlivnily knihovníky v komunikaci s tvůrci staveb.
- Ve světě považují architekturu knihoven včetně interiérového vybavení za efektivní marketingový nástroj a lákadlo pro turisty.
- Ale ještě dříve, než vůbec začneme pracovat na realizaci nové knihovny, musíme definovat, co je posláním nové knihovny, jaká je její vize, komu a čemu má sloužit, zda se vůbec vyplatí investovat do stavby. Co nová knihovna přinese městu/obci a potažmo celé komunitě, kde má fungovat?

ÚVODEM

Architektura odráží dějiny, reaguje na změny vkusu, ale i politické situace. Od velkorysých bytů a romantických vil ze začátku 20. století přes přísně funkcionalistické stavby a standardizované panelové domy se v průběhu století dostáváme k novému fenoménu „satelitních městeček“. Tvůrčí svoboda v 90. letech přinesla řadu staveb zajímavých, rozporuplných (např. Tančící dům v Praze), ale i oceňovaných. Proměna životního stylu se promítá do výstavby nákupních a zábavních center (součástí nákupního centra je např. Městská knihovna v Orlové) i skladovacích a výrobních areálů, což ovlivňuje ráz krajiny. Poslední velkou diskusí o možnostech dalšího vývoje architektury veřejných staveb v ČR byla veřejná debata o nerealizovaném návrhu nové Národní knihovny ČR od architekta Jana Kaplického (v letech 2007–2008). Dnes se hovoří o postmoderní architektuře, jedná se o myšlenkový směr konce 20. století, který usiluje o alternativní přístup ke světu.

Nových objektů knihoven u nás do roku 1989 mnoho nevzniklo: např. budova ústřední knihovny Městské knihovny v Praze (1925–1928), Městská knihovna v Českém Těšíně, jež je součástí zdejšího Těšínského divadla (1960–1961), Okresní knihovna v Mostě (1984), Knihovna Matěje Josefa Sychry ve Žďáře nad Sázavou (1987)¹. Po roce 1989 se situace zlepšuje. Dana Lošťáková, ředitelka Knihovny Univerzity Palackého v Olomouci, přichází v roce 2001 s nápadem organizovat konference *Knihovna a architektura*. Konference se konají dodnes. Významně ovlivnily knihovníky v oblasti komunikace s tvůrci staveb. Architekti hovoří o architektuře vyhovující potřebám digitálního věku.

¹ KURKA, Ladislav. *Architektura knihoven*. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky, 2011. 86 s. ISBN 978-80-85851-20-5.

metodického centra pro výstavbu a rekonstrukci knihoven, jež by fungovalo právě v Moravské zemské knihovně v Brně. S knihovnami se počítá jako s centry pro celoživotní vzdělávání v oblasti informační a digitální gramotnosti, ale řada knihoven není adekvátně technicky vybavena. Výstavba knihoven a jejich vybavení technologiemi je jednou z osmi priorit koncepce.⁶

Na druhou stranu existuje celá řada kvalitních nových knihoven i kvalitních rekonstrukcí knihoven.

Národní technická knihovna v Praze je pozoruhodná svou velikostí (21 000 m²). Vznikla spojením Státní technické knihovny, Ústřední knihovny VŠ chemicko-technologické a dejvické pobočky Městské knihovny v Praze. Má pět nadzemních podlaží a její hlavní ideou je stát se místem setkávání. Disponuje studovnou s nočním provozem – v tom je u nás jedinečná. Moderní stavba získala v roce 2009 Cenu Klubu Za starou Prahu za novostavbu v historickém prostředí a nominaci na Stavbu roku 2009. Originální kresby v hlavním sále od rumunského umělce Dana Perjovschii jsou hlavní dominantou této pozoruhodné stavby. Tento výtvarník použil ochozy hlavní haly jako skicák; sto kreseb je výpovědí a komentářem k aktuálním společenským a politickým otázkám dotýkajícím se každého z nás.

Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové – betonová budova má půdorys ve tvaru písmene X, který člení prostor na centrální vestibul a čtyři křídla. Součástí knihovny je literární kavárna, fasádě dominují dřevěná kruhová okna (místní obyvatelé pojmenovali knihovnu „Ementál“), natáčí se zde reklamní spoty T-Mobile (s hercem Ivanem Trojanem). Interiér je vyzdoben nástěnnými malbami Martiny Novotné. Zajímavostí je, že v budově se nachází mimo kavárny i galerie.

Knihovna města Hradce Králové – knihovnu navrhl architekt a herec David Vávra (syn Zdeňka Vávry, který navrhl Těšínské divadlo Český Těšín, jehož součástí je i městská knihovna, sídlící v divadle dodnes). Ale zpět k nové knihovně v Hradci Králové – tou město získalo funkční společenské centrum s literární kavárnou. Střechu knihovny zdobí velryba – pohádková ryba z knihy Jiřího Trnky *Zahrada*. Architekti milují schodiště; i hradecká knihovna má uprostřed vstupní haly barevné točité schody, které tvoří pomyslné obaly knih se jmény desítek slavných autorů, jako byl Kafka, Remarque, Hrabal, Lustig nebo Hemingway. Dětské oddělení je zase navrženo ve stylu stavebnice Merkur.

Má-li některá nová stavba ambici uchopit genia loci, potom to je **Krajská vědecká knihovna v Liberci**. Stojí na místě, kde nacisté vypálili židovskou synagogu, největší ve střední Evropě. Autor projektu Radim Kousal navrhl knihovnu jako kulturní, vědecké a duchovní centrum města. Propojení knihovny a synagogy (pozn. red.: liberecká synagoga je jedinou synagogou postavenou na území ČR od druhé světové války, knihovna se proto nazývá „Stavbou smíření“) evokuje tvar poloviny Davidovy hvězdy. Kamenný plášť budovy se třemi průřezy, které vpouštějí do synagogy světlo, připomíná Zed' nářků. Žulové stěny nesou jeden z textů Tóry, v hebrejštině psanou Jonášovu modlitbu, která je napsána po obvodu synagogy.⁷

ZÁVĚREM

Než je vyhlášena architektonická soutěž na návrh nové budovy knihovny, je potřeba věnovat mimořádnou pozornost výběru členů poroty, která návrhy hodnotí. Porotu by měli tvořit erudovaní a světově významní odborníci na danou problematiku, jediné tak se do soutěže přihlásí renomované světové ateliéry a pozoruhodní architekti (poznámka současného ředitele NTK Martina Svobody).

Ale ještě dříve, než vůbec začneme pracovat na realizaci nové knihovny, musíme si definovat, co je jejím posláním, jaká je její vize, komu a čemu má sloužit, zda se vůbec vyplatí investovat do

⁶ Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2017–2020. *Ústřední knihovnická rada ČR* [online]. [cit. 2017-01-03]

Dostupné z: <http://ukr.knihovna.cz/koncepce-rozvoje-knihoven-cr-na-leta-2017-2020/>.

⁷ *Architektura knihoven* [online]. [cit. 2017-01-03]. Dostupné z: <http://architekturaknihoven.euweb.cz/uvod.html>.

stavby. Co nová knihovna přinese městu/obci a potažmo celé místní komunitě? Co knihovna přinese zaměstnancům a jak se změní její služby, provoz a vůbec celý režim? Tolik medializovaná Kaplického stavba provokovala nejvíce vzhledem a umístěním knihovny, ale smysl knihovny veřejnosti unikal. Ten je však pro medializaci zásadní. Kdybychom se zeptali náhodně vybraných lidí, co je smyslem národní knihovny, divili bychom se, že to většina z nich netuší. Promyslet moto, reklamní sdělení můžeme až tehdy, kdy přesně víme, co od nové knihovny chceme. Každý, kdo stavěl novou knihovnu, ví, že skloubit úžasné představy architekta o prostoru knihovny s funkčností, kterou preferují knihovníci, je snad na celé realizaci nejtěžší. Knihovníci zde zastupují uživatele, kterým jde nejen o komfortní prostory, ale i o služby, od kterých očekávají zejména kvalitu. Hledají se kompromisy a každý z tvůrců stavby vám řekne, že by něco udělal jinak a že ne všechno se povedlo. To je přirozené. Ale čím lépe vše promyslíte na samém začátku, tím lepší je výsledek. Ve světě i u nás se staví překrásné moderní knihovny, což jen podporuje jejich nadějnou budoucnost.

LIBUŠE FOBEROVÁ | libuse.foberova@fpf.slu.cz

Doporučená literatura

Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky. Ministerstvo kultury ČR. *Informace pro knihovny: portál Knihovnického institutu Národní knihovny ČR* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2012 [cit. 2017-01-02]. Dostupné z: <http://ipk.nkp.cz/legislativa/normy-standardy-doporuceni>.

Téma

Stavby nových knihoven

Projekt nové budovy Městské knihovny Písek – strategie a taktika

Celá řada knihoven v České republice působí v nevhodných prostorových podmínkách. Nejen potíže, které přitom řeší, ale i způsoby, jakými se s tímto stavem vyrovnávají, jsou si v mnoha ohledech velmi podobné. Na příkladu Městské knihovny Písek chceme ukázat a předat zkušenosti s praktickou realizací projektu formou kombinace jejich zobecnění a konkrétních příkladů řešených problémů.

→ Jak ukazují dosavadní zkušenosti knihoven, ... před definitivním rozhodnutím o realizaci stavby je obecně nezbytné počítat s tím, že z hlediska času i realizace projektu není nic jisté a vše jsou spíše jen představy.

Příprava projektu „nové“ knihovny je v mnoha ohledech časově velmi náročnou záležitostí (a to včetně přípravy projektů na jejich stavbu, přestěhování nebo minimálně rekonstrukci stávajících prostor), vyžadující jistou psychickou i fyzickou odolnost všech zúčastněných aktérů. Zástupce knihovny si jednoznačně musí být vědom, že se bude dlouhodobě vyrovnávat s dynamickým a výrazně kolísajícím stavem podmínek a určujících faktorů vedoucích k rozhodování, přípravě a realizaci stavby.

Dětský koutek

Vizualizace: město Písek

ZADAVATEL

Základním a jednoznačně nejdůležitějším faktorem ovlivňujícím vlastní realizaci stavby knihovny je nepochybně její zadavatel, přičemž ve většině případů se bude jednat o město/obec – zřizovatele knihovny. Podpora samotné knihovny a zvláště většinou poměrně velmi finančně nákladného projektu výstavby nové budovy ze strany zřizovatele není samozřejmá a nepřichází sama od sebe. Spíše světlou výjimkou v rámci České republiky je dlouhodobá a stabilní podpora ze strany města Písek, trvající již tři volební období. Ale i v případě, že zřizovatel stavbu podporuje, se může jeho ochota a záměr projekt realizovat radikálně změnit. Důvody mohou být různé, ať už to je změna politického vedení, změna preferencí, či prosazování jiných zájmů atd.

Klíčová role knihovny při budování vztahu se zřizovatelem vyžaduje trvalou a bezproblémovou komunikaci, nejlépe se všemi politickými subjekty a orgány městské správy. Spočívá zejména v propagaci významu knihovny, jejích aktivit, šíření pozitivního obrazu a současně v obhajobě nutnosti přijetí rozvojové koncepce knihovny a oprávněnosti investic do stavby nové budovy. Samozřejmá je rovněž ochota a vstřícnost knihovny vůči požadavkům zřizovatele, který stavbu financuje. Knihovna je součástí města a je hrazena zřizovatelem, a proto musí aktivně komunikovat s politickou reprezentací města a zejména pak s osobami nebo kolektivními orgány s vysokou mírou rozhodovacích pravomocí!

Zásadní rozhodnutí o realizaci vlastní stavby včetně finančního zajištění a obvykle i o umístění přijímá zastupitelstvo města. V případě Písku rozhodovala rada města zejména o umístění knihovny, přičemž vybírala z variant navržených knihovnou. Jejich vyhodnocení proběhlo podle

Hala služeb

Vizualizace: město Písek

zvolených kritérií: velikosti prostoru, nákladů na stavbu, nákladů na provoz, naplnění cílů knihovny a v neposlední řadě také přijetí jednotlivých variant veřejností. Rada města dále rozhodovala o vypsání architektonické soutěže, schvalovala její výsledky a vybírala zhotovitele projektové dokumentace. Do kompetence rady patří rovněž rozhodnutí o vypsání a zadání výběrového řízení a následně schválení zhotovitele stavby. V případě financování stavby prostřednictvím dotací je v kompetenci rady města také výběr administrátora dotační žádosti. V procesu rozhodování se významně uplatňuje i vliv politického vedení města, jež hraje zásadní roli při prosazování záměru a rozhodování v kolektivních orgánech městské samosprávy.

Z pohledu prosazení záměru stavby knihovny jsou důležité také jednotlivé dotčené odbory městského úřadu. Přestože rozložení jejich kompetencí a jejich struktura se může v jednotlivých městech lišit, půjde většinou o odbory zajišťující výstavbu, plánování, investice, finance a v neposlední řadě také odbor, pod který městská knihovna přísluší. V rámci jednotlivých odborů jsou pak nejdůležitějšími osobami jejich vedoucí. Na rozdíl od vedení města jen v omezené míře podléhají politickým změnám a ve svých funkcích působí delší dobu. Zpravidla se jedná o uznávané odborníky, kteří mají na rozdíl od zástupců knihovny každodenní kontakt s vedením města. Také v jejich rukou leží klíč k zajištění hladkého průběhu příprav projektu.

Kromě vedoucích odborů působí v rámci městského úřadu i řada dalších jednotlivců, pracovníků úřadu, jejichž pomoc a podpora záměru projektu je nedocenitelná: městský architekt, pracovníci zajišťující investice (důležité jsou informace k zahájení projektu včetně historie změn a rozhodnutí) nebo například pracovník zajišťující výkon památkové péče. Jeho rozhodnutí mohou mít výrazný dopad nejen na výslednou podobu projektu, použité materiály, rychlost provedení stavby, ale také na celkové finanční náklady projektu. Z výše uvedeného jednoznačně vyplývá, že v rámci propagace významu knihovny a obhajobě záměru investic nesmíme opomíjet ani zdánlivě nezúčastněné pracovníky městského úřadu, přičemž navázání korektních pracovních vztahů je další nezbytnou podmínkou.

Zcela zásadní je v tomto ohledu i komunikace směrem k veřejnosti při zachování její obousměrnosti. Požadavky veřejnosti na stavbu knihovny mohou být jedním z významných faktorů při rozhodování o stavbě. Minimálně stejně důležité je, aby knihovna akceptovala požadavky veřejnosti na projekt.

ČAS

Dalším důležitým a limitujícím faktorem pro realizaci záměru stavby knihovny je její časový rámc. Z hlediska účelnosti jej lze rozdělit na dvě základní fáze. První fází, kterou jednoznačně nelze časově předem stanovit, je doba od zahájení diskuse o projektu přes jeho dílčí přípravy až po definitivní rozhodnutí o realizaci stavby. Jak ukazují dosavadní zkušenosti knihoven, v této fázi, trvající mnohdy i deset a více let (platí i pro Písek), je obecně nezbytné počítat s tím, že z hlediska času i realizace projektu není nic jisté a vše jsou spíše jen představy. Jako by i zde platila poučka používaná při laickém odhadu nákladů stavby. Mysli si číslo, kolik to bude stát (v našem případě, jak dlouho to bude trvat), a znásob je dvěma, výsledek se snad přiblíží realitě...

V případě projektu Městské knihovny Písek byla v rámci této fáze uskutečněna architektonická soutěž (doba trvání jeden rok), připravena byla dokumentace pro územní, stavební povolení včetně prováděcí dokumentace (celkem sedm měsíců), vyřízení územního rozhodnutí a stavebního povolení (dvakrát dva měsíce). Příprava projektu interiérů si vyžádala celkem tři měsíce, stejnou dobu si vyžádá i dotační žádost s tím, že její vyřízení může trvat v ideálním případě sedm měsíců, reálně však i jeden rok. V průběhu zpracování projektové dokumentace probíhala i příprava podkladů (zaměření stavby, průzkumy) doplňovaných z předcházejících projektů. Celková časová dotace výše uvedených činností činila v úhrnu téměř tři roky, přičemž při ideálních podmínkách lze počítat s dobou cca o jednu třetinu kratší. Druhá realizační fáze (tj. od definitivního schválení realizace projektu přes výběr zhotovitele stavby až po dokončení stavby a přestěhování knihovny), jejíž doba realizace závisí na rozsahu projektu, je méně časově náročná. Jedná se o činnosti, u nichž lze poměrně dobře odhadnout délku trvání, navíc jsou také z rozhodující části ošetřeny smlouvou. U projektu Městské knihovny Písek se v této fázi počítá s dobou cca dva roky.

FINANCE

Třetím klíčovým faktorem realizace projektu je financování stavby. V případě realizace projektů knihoven jde téměř vždy o velmi finančně náročnou záležitost, neboť náklady se pohybují v řádech desítek až stovek milionů korun. Obecně lze projekt knihovny realizovat buď z vlastních zdrojů zhotovitele, nebo kombinací vlastních zdrojů a dotací. Třetí možností – v našich podmínkách spíše teoretickou – je financování za přispění donátora. Platí, že jakákoliv rekonstrukce je v zásadě mnohem dražší než stavba nové budovy. Pokud bychom zvolili variantu nové budovy, může s vysokou pravděpodobností vyvstat potíž s vhodným umístěním knihovny.

Cena rekonstrukcí se obvykle pohybuje okolo 5000 Kč (bez DPH) za metr krychlový obestavěného prostoru, otázkou jsou proto možnosti snížení celkových nákladů na stavbu. V případě novostavby může být cena korigována zejména vlivem soutěžního výběrového řízení na dodavatele (snížení optimálně až o 20 %). Z hlediska úspor ve vztahu k celkovým nákladům projektu, ale i z hlediska trvanlivosti a funkčnosti vnitřního vybavení se jeví jako spíše okrajová možnost pořízení méně nákladného vnitřního vybavení knihovny. Poslední formou snížení celkových nákladů je financování stavby prostřednictvím některé z dotací. Připravované výzvy IROP umožňují knihovnám čerpání těchto dotací jen ve velmi omezené míře. Knihovny „okresního formátu“ se mohou pokusit čerpat finanční prostředky z výzvy *Infrastruktura pro zájmové, neformální a celoživotní vzdělávání*. Tato výzva na konci září 2016 nebyla vyhlášena, přičemž v průběhu její přípravy docházelo k postupnému zpřísnování a úpravě podmínek, vedoucích k zúžení možností financování. V rámci výše uvedené výzvy bude možné financovat projekty do maximální výše 20 milionů korun. Jak je patrné z připravovaných podmínek, důležitou podmínkou této výzvy je uvedení investičního záměru projektu v Místním akčním plánu rozvoje vzdělávání. Z dalších připravovaných nebo vyhlášených výzev existuje možnost využít výzvu *Rozvoj infrastruktury komunitních center*, případně výzvu *Revitalizace vybraných kulturních památek*, kde je však podmínkou zapsání rekonstruovaného objektu v indikativním seznamu Nemovitých kulturních památek.

Nejen z důvodu možnosti využití dotačních titulů je při přípravách projektu nezbytná integrace knihovny do koncepčních materiálů, jakými jsou mj. Strategický plán rozvoje města, Místní akční plán rozvoje vzdělávání nebo Komunitní plán rozvoje sociálních služeb. Integrace do výše uvedených dokumentů znamená další upevnění pozice knihovny v rámci komunity i městských organizací a současně posiluje identifikaci knihovny jako otevřené instituce. Praxe ukázala, že proaktivní činností v rámci příprav a tvorby uvedených dokumentů dochází k vytváření nových sítí a následnému navázání spolupráce mezi knihovnou a ostatními zainteresovanými subjekty – například z oblasti vzdělávání, sociálních služeb nebo podnikatelského sektoru. Při tvorbě strategických dokumentů se obvykle používá metodika systému komunitního plánování, která je pro zainteresované subjekty poměrně časově náročná. To platí rovněž pro účast knihovny. Druhým úskalím je pro knihovnu obtížná orientace v projednávaných problematikách, znovu vyžadující určitý čas k jejímu osvojení.

ARCHITEKT

Spolupráce či nespolečná práce architekta a knihovny na projektu může zásadním způsobem ovlivnit kvalitu výsledného projektu, může přinést inspiraci pro další rozvoj knihovny i snížení ekonomických nákladů. Ze strany architekta se jevila jako velmi pozitivní jeho schopnost naslouchat a reagovat na požadavky knihovny a současně korigovat i jejich případnou nereálnost. Velkou výhodou je situace, kdy dojde ke vzájemnému souladu představ o podobě projektu – a to za splnění základní podmínky, kterou je oboustranně otevřená komunikace. Podoba spolupráce s architektem může být různá, avšak zkušenosti ukázaly přínos zainteresování všech zaměstnanců knihovny do procesu přípravy projektové dokumentace. Jednání mezi knihovnou a architektem probíhala formou pravidelných pracovních schůzek, přičemž knihovna měla díky vstřícnosti zadavatele, jímž je v našem případě město Písek, široký prostor při vytváření podoby knihovny.

Ke kvalitě projektu Městské knihovny Písek významným způsobem přispělo i vyhlášení architektonické soutěže o návrh. Výhodou soutěže se stala širší účast architektonických ateliérů, čímž byla zajištěna větší pestrost finálního řešení. Došlo i k objevům řešení, která zadavatel nepředpokládal. V rámci přípravy podkladů soutěže si zadavatel také lépe vyjasnil své potřeby a jejich priority. Důležitou podmínkou pro realizaci soutěže je pak především precizní zpracování soutěžních podmínek a upřesňujícího stavebního programu a výběr složení poroty.

EPILOG

Dne 29. září 2016 prakticky jednomyslně schválilo zastupitelstvo města Písek realizaci projektu *Městská knihovna Písek a centrum vzdělávání*. Podle harmonogramu by k zahájení provozu nové knihovny mělo dojít v listopadu 2018. Velký obdiv za toto rozhodnutí tak patří zastupitelům a vedení města Písek, zaměstnancům městského úřadu a všem, kteří se o tento projekt zasloužili.

ROMAN DUB dub@knih-pi.cz

Téma

Do čísla přispěli

Mgr. Zuzana Bornová – Knihovna Petra Bezruče v Opavě ■ Mirka Čápková – Knihovna Bedřicha Beneše Buchlova, Uherské Hradiště ■ Mgr. Michal Denár – Městská knihovna Česká Třebová ■ Mgr. Roman Dub – Městská knihovna Písek ■ PhDr. Libuše Foberová, Ph.D. – Slezská univerzita v Opavě ■ Hana Hanáčková – Knihovna Bedřicha Beneše Buchlova, Uherské Hradiště ■ Milena Kodýmová – Pravdova knihovna Jarošov nad Nežárkou ■ Mgr. Jan Krčma – Městská knihovna Fryšták ■ Jana Krůčková – Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě ■ Ing. Jiří Mika – Středočeská vědecká knihovna v Kladně ■ Bc. Josef Moravec – Městská knihovna Ústí nad Orlicí ■ Mgr. Věra Ondřichová – PR specialista a lektorka komunikace ■ Mgr. Monika Oravová – Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě ■ Jiří Walker Procházka – spisovatel, scenárista ■ PhDr. Renáta Salátová – Národní knihovna ČR ■ Mgr. Klára Smolíková – spisovatelka, scenáristka a lektorka ■ Bc. Denisa Šaffnerová – Severočeská vědecká knihovna Ústí nad Labem ■ Sylva Šimsová – emeritní knihovnice, Londýn ■ Mgr. Michal Škop – Moravská zemská knihovna v Brně

Knihovníci z Česka v polských knihovnách

Tradiční studijní cestu po zahraničních knihovnách zorganizovalo loni v květnu Sdružení knihoven ČR ve spolupráci s polským Institutem knihy, jehož zřizovatelem je tamější ministerstvo kultury. Polsko po pravdě nemá pověst knihovnické velmoci, proto nebyla očekávání dvacítky účastníků exkurze nijak přehnaná. O to příjemnější však byla překvapení, která jsme v polských knihovnách zažívali.

Pro české prostředí může být v mnohém inspirativní už jen existence a činnost samotného Institutu knihy (**Instytut Książki**)¹. Podobnou státní kulturní instituci v Česku nemáme, a proto si krátce přiblížíme její úlohu. Institut byl založen v roce 2003 s cílem propagovat polskou literaturu v zahraničí, například pomocí programu na podporu překladatelů. Postupně se však pole jeho působnosti rozšířilo o aktivity zaměřené na knihovny (program **Biblioteka+**), na popularizaci knih a podporu čtenářství či přeměnu knihoven na nová centra kultury a vzdělanosti, která aktivizují společenský život. Institut také poskytuje knihovnám technologický a metodický servis. Vynul automatizovaný knihovnický systém a souborný katalog MAK+², který používá téměř dva tisíce knihoven. Pořádá školení pro knihovníky (nová média a technologie, nové kompetence – např. organizátor kulturních akcí) a organizuje pro ně zahraniční stáže. Zajímavou aktivitou je iniciování vzniku a podpora provozu diskuzních

knihovních klubů (**Dyskusyjne Kluby Książki**)³, kterých je po celém Polsku již více než 1420 a každý měsíc se jich zúčastní na deset tisíc čtenářů. Polský stát prostřednictvím Institutu zkrátka systérově usiluje o to, aby se knihovna stala přední kulturní institucí, moderní a bezbariérovou, určenou pro všechny; místem bez zbytečných restrikcí, kde budou občané rádi trávit svůj volný čas a podílet se na organizování nejrůznějších akcí.

Že nejde o pouhou utopii, jsme se během naší cesty přesvědčili na vlastní oči. Vlajkovými loděmi popsaného procesu jsou například knihovny v Černém Boru nebo Osvětimi – ale nepředbíhejme. Marek Jurowski, sympatický pracovník Institutu knihy, který nás po Polsku po čtyři dny provázel (a jehož polštině jsme brzy obstojně rozuměli), nás zavedl do celkem osmi knihoven různých velikostí a typů. V následujícím textu najdete jejich stručné popisy, stejně jako útržky dojmů, kterými na nás zapůsobily⁴.

¹ O aktivitách této národní instituce více zde: KOŁODZIEJSKA, Jadwiga. Institut knihy a čtenářství polské Národní knihovny. *Čtenář*, 2007, 59(1), s. 13-15. ISSN 0011-2321. Dostupné také z: http://ctenar.svkk1.cz/files/pdf_2007/c0107.pdf a CHYMKOWSKI, Roman a TRÁVNÍČEK, Jiří. Rozhovor s dr. Romanem Chymkowským, vedoucím Oddělení čtenářských výzkumů v Národní knihovně ve Varšavě: o čtení v Polsku, čtenářských výzkumech, celebritismu a antropologii čtení. *Čtenář*, 2011, 63(10), s. 354-356. ISSN 0011-2321. Dostupné také z: <http://ctenar.svkk1.cz/clanky/2011-roc-63/10-2011/rozhovor-o-cteni-v-polsku-ctenarskych-vyzkumech-celebritismu-a-antropologii-cteni-89-1013.htm>.

² Více na <http://www.makplus.pl/>

³ Více na <http://www.instytutksiazki.pl/p,dkk.html> a <https://www.facebook.com/DyskusyjneKlubyKsiazki>

⁴ Zájemce můžeme odkázat na článek kolegy Mgr. Jana Lidmily, ve kterém referuje také o některých jiných polských knihovnách, které navštívil letos v dubnu: LIDMILA, Jan. Nahlédnutí do polských knihoven. *Duha* [online]. 2016, 30 (2) [cit. 2016-08-04]. Dostupný z [www: http://duha.mzk.cz/clanky/nahlednuti-do-polskych-knihoven](http://duha.mzk.cz/clanky/nahlednuti-do-polskych-knihoven). ISSN 1804-4255.

⁵ Přehled o aktivitách knihovny získáte na webových stránkách: <http://biblioteka.czarnybor.pl/>

Czarny Bór / Černý Bor

První zastávkou byla pětitisícová obec **Černý Bor**, nacházející se pouhých 25 kilometrů od státní hranice s Českou republikou. Zdejší veřejná knihovna sídlí v nové, velkoryse pojaté budově z betonu, dřeva a skla. Celkově působí, jako by do tohoto zemědělského kraje přiletěla z jiného světa. Na financování výstavby za zhruba čtyři miliony zlotých se podílela obec, Institut knihy a kraj (vojvodství). Prostorné foyer se šatnou a kavárnou napovídá, že vnitřní uspořádání knihovny bude korespondovat s moderním zevnějškem. Z foyer se dá vejít do samotné knihovny, případně do prostorného, multifunkčního společenského sálu. Ten je vybaven profesionálním osvětlením, ozvučením i zázemím pro účinkující. V budově se dále nacházejí místnosti, které jsou k dispozici pro jednání místního zastupitelstva, k setkávání nejrůznějších zájmových spolků nebo pořádání populárních workshopů⁵. Zaměřují se zde nejvíce na děti a seniory, zapojují se do akcí typu *Celé Polsko čte dětem*, pořádají setkání diskuzních knihovních klubů. V roce 2015 se v knihovně uskutečnilo na padesát akcí, mezi nimi divadelní představení, recitační soutěže, profesionální i amatérské hudební produkce.

Kromě kulturního centra plní obecní knihovna také funkci knihovny školní. Využívá automatizovaný systém MAK+, obsluhuje cca 700 uživatelů a poskytuje přístup ke 12 000 svazků. Knihovna je zapojena do konsorcia IBUK libra – jedná se o výpůjčky e-knih, kdy agenda, ochrana a do držování pravidel neleží primárně na bedrech knihovny. Ta jen svým čtenářům zpřístupní půjčování e-knih zdarma v rámci konsorcia na třicet dní. Vstup do knihovny je možný i bez průkazky, zaregistrují vás zdarma. Prostor knihovny je otevřený – najdeme zde pohodlné sedačky, počítače a tablety s přístupem na internet, ale i „hrací doupe“. V letních měsících lze využít lehátka rozmístěná kolem budovy. Knihovna v Černém Boru v nás zanechala výhradně pozitivní dojmy. Svou koncepcí a přístupem k uživatelům je ukázkovým příkladem nového trendu v polských veřejných knihovnách.

Wrocław / Vratislav

Naši druhou zastávkou byla Vratislav, starobylá slezská metropole, nyní hlavní město Dolnoslezského vojvodství. Vratislav je čtvrté největší

město Polska, má přibližně 634 000 obyvatel. Nám bylo dopřáno poznat ji především prostřednictvím návštěvy čtyř vybraných knihoven, ačkoli chvilka na prohlídku historického centra nám také zůstala.

Nejprve jsme zavítali do pobočky městské knihovny č. 54 (**Miejska Biblioteka Publiczna we Wrocławiu No54**). Celá síť poboček má zhruba 125 000 čtenářů (16 000 dětí a 14 000 seniorů), 888 000 jednotek v knihovních fondech, tři miliony výpůjček ročně.

Po počátečních rozpacích, zda tohle je opravdu budova knihovny, kterou se chystáme navštívit (nebyla zvenku nijak výrazně označena a nacházela se uprostřed vilové čtvrti), jsme nakonec byli příjemně překvapeni. Interiér si zachoval ráz rodinné vily, což seniorům a dětem, kteří tvoří převážnou většinu jejich návštěvníků (celkem 1700 uživatelů), evidentně vyhovuje. Knihovna pořádá programy pro nejmenší, pro začínající čtenáře má připravený balíček „Na dobrý začátek“ – tašku s informacemi pro děti a rodiče, průkazkou a přehledem literatury. Čtenáři, zejména senioři, si organizují vlastní setkání, kromě toho se mohou zúčastnit například kurzů focení nebo digitální gramotnosti. Je patrné, že knihovna nabízí bohatý kalendář akcí, mezi které patří i několikrát zmíněné knižní diskuzní kluby. Registrace je zde zdarma, dostupné jsou e-knihy na platformě libra.ibuk.pl (odborná literatura) a Legimi (beletrie). Dobrovolné dary na nákup noviniek jsou běžnou praxí.

Dolnoslezská pedagogická knihovna (**Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna**) je veřejná knihovna zaměřená na shromažďování literatury z oblasti pedagogiky a příbuzných oborů. Rovněž poskytuje metodickou pomoc školním knihovnám. Knihovna mimo jiné pořádá e-learningové kurzy, nabízí e-knihy na platformě libra.ibuk.pl, rozvíjí programy na rozvoj čtenářství. Také zde jsme si mohli všimnout, jak populární je v Polsku Book Crossing (www.bookcrossing.pl).

Další zastávkou ve Vratislavi bylo Ossolineum, známé také jako Národní knihovna Ossolinských (**Zakład Narodowy im. Ossolińskich**). Organizace zřizovaná ministerstvem kultury se zaměřuje na historicky významné fondy a její součástí je také vydavatelství a muzeum. Ossolineum patří k největším vědeckým knihovnám v oblasti humanitních věd v Polsku. Disponuje jedinečným fondem,

Exteriér a interiér Ossolinea (Národní knihovny Ossolinských) ve Vratislavi

Nejnovější pobočka Městské knihovny ve Vratislavi, tzv. Graft Library

Foto: Michal Škop

budovaným se zvláštním důrazem na polské a slovanské dějiny, kulturu a literaturu. Její sbírky jsou unikátní nejen v Polsku, ale i na celém světě. Fond je možné studovat pouze prezenčně, a to v osmi studovnách. Kromě knih uchovává také bohaté sbírky rukopisů, medailí, mincí, pohlednic či platidel. Samozřejmostí je restaurátorská dílna a digitalizační linka. Knihovna plní také regionální funkci a pořádá řadu výstav. Aktuálně zde probíhala výstava věnovaná jednomu z největších polských spisovatelů Henryku Sienkiewiczovi⁶. Vstřícný průvodce nás zavedl také do neveřejných prostor. Umožnil nám dokonce vystoupat na střešní terasu, odkud se nám otevřel krásný pohled na město a řeku Odru.

Poslední zastávkou ve Vratislavi byla tzv. Graft Library (**Miejska Biblioteka Publiczna we Wrocławiu No5 – GRAFIT LIBRARY**). Tato nejnovější pobočka městské knihovny sídlí teprve rok v přízemí nové budovy, která však nebyla postavena pro tento účel. Otevřený, multifunkční, variabilní prostor byl přímo protikladem intimní, starosvětsky laděné pobočky č. 54. Otevřenost Graft Library způsobuje, že se prostorem snadno šíří hluk. Nejedná se tedy o knihovnu, kde byste vždy našli klid pro studium. Nicméně k dispozici jsou také dvě izolované individuální studovny. Knihovna má ve svém fondu knihy i audiovizuální dokumenty, poskytuje poradenství při výběru a hledání literatury na určité téma. Růz-

nými akcemi, přednáškami a soutěžemi podporuje rozvoj čtenářství. Sympatické je, že zajišťuje dodání knih a časopisů nemocným a postiženým až do domu a pořádá knihovnické instruktáže speciálně upravené pro seniory.

Krakov / Krakov

Krakov, metropole Malopolského vojvodství, je druhé největší polské město (759 800 obyvatel). Má bohatou politickou i kulturní historii. V roce 2013 se stal městem literatury UNESCO.

Jagellonská knihovna (**Biblioteka Jagiellońska**) patří k Jagellonské univerzitě. Je příjemcem povinného výtisku a díky své rozsáhlé kolekci polských knih je známá jako národní knihovna. Fond ale tvoří také odborné zahraniční knihy z oborů, které souvisejí s výukou a výzkumem na univerzitě (kulturní studia, lingvistika, literární věda, umění a religionistika). Povinné výtisky i tyto zahraniční publikace tvoří základ Národního knihovního archivu, který vyžaduje speciální ochranu, což znamená, že možnosti výpůjček jsou zde značně omezeny. Samozřejmostí je nabídka licencovaných elektronických zdrojů. Knihovna rovněž spravuje vlastní rozsáhlou digitální knihovnu: Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa⁷. Ta se zaměřuje na starší knihy a mapy a zejména pak na novinovou a časopiseckou produkci.

Jagellonská knihovna, asi jako jediná, na nás zapůsobila spíše negativně. Nejprve se objevily

komplikace s nutným odkládáním zavazadel a svršků, poté se ukázalo, že nebudeme moci navštívit žádné prostory nepřístupné běžným čtenářům. Místo toho jsme přibližně polovinu času určeného pro exkurzi strávili u monitoru stolního počítače, na kterém nám zdejší průvodce představoval webové stránky knihovny. Poněkud trapným dojmem pak působilo, když nám s jistými obtížemi ukazoval práci s mikrofišemi a představoval je jako poslední výkřik digitalizace. Zaujala nás prostorná studovna s přirozeným osvětlením a – plastové nákupní košíky. Sám Marek Jurowski si povzděchl, že od časů jeho studií se tu vůbec nic nezměnilo.

Hlavní knihovna univerzity (**Biblioteka Główna Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica**), mezinárodně známé pod názvem *AGH University of Science and Technology*, funguje jako centrum podpory a společně s fakultními pobočkami tvoří jednotný informační systém. Pořádají se zde mimo jiné školení na podporu využívání elektronických informačních zdrojů a školení informační gramotnosti. Knihovníci také registrují publikační činnost akademických pracovníků univerzity. Podle velikosti fondu je po Jagellonské knihovně druhá největší v Krakově.

Knihovna sídlí v budově postavené v roce 2001. Zajímavostí zde byla Studovna vlastních knih, kam čtenáři mohli vcházet bez odkládání věcí do šaten. Kolegové se nám pochlubili systémem RFID a self-checky. Inspirativní bylo označení jednotlivých místností Braillovým písmem.

Knihovna nabízí službu skenování zdarma a k dispozici jsou také individuální studovny.

Oświęcim / Osvětim

Osvětim je čtyřicetitisícové okresní město v Malopolském vojvodství, ležící při ústí řeky Soly do Visly. První písemné zmínky pocházejí z roku 1179 a město má zajímavou středověkou a novověkou historii. V mezinárodním povědomí ji však zcela zastínila jeho úloha za druhé světové války.

Návštěva Městské knihovny v Osvětimi (**Miejska Biblioteka Publiczna im. Ł. Górnickiego Galeria Książki**) byla poslední zastávkou celé studijní cesty a jakousi pomyslnou třešničkou na dortu. Knihovna, vzniklá sloučením šesti poboček, sídlí teprve pět let v nové budově, nacházející se uprostřed sídlištní zástavby. Zaujalo nás zejména důmyslné modulové rozvržení jednotlivých oddělení (např. knihovna mladých, centrum dětské literatury, multimédia, odborná čítárna, knihovnicko-informační centrum), které umožňuje spolehlivé oddělení tichých zón od těch ostatních. Knihovna je otevřená všem – je průchozí a bezbariérová – a v nabídce má nejrozumnější zařízení pro zrakově či sluchově postižené. Veškeré služby zatím nabízí zdarma, a to z toho důvodu, že ze 75 % byla vybudována z evropských fondů. Spolupracuje s dobrovolníky, kteří například učí seniory základům práce na počítači, pomáhají při kulturních akcích nebo výtvarných kurzech pro děti, případně digitalizují. V roce 2015 měla 14 000 registrovaných uživatelů (!) a její knihovní fond čítá cca 140 000 jednotek. Překvapilo nás,

⁶ Více na <http://ossolineum.pl/index.php/nie-na-marne-sienkiewicz-w-kolekcji-ossolineum-wystawa/>

⁷ Digitální knihovna je dostupná na adrese: <http://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra.czarnybor.pl/>

že nepůjčují domů hudební CD a filmy, ale o to víc nás nadchla možnost využít k soukromému promítání dva malé kinosály.

Knihovnu financuje město a má 45 zaměstnanců, z toho 23 knihovníků. Jejich společným znakem je nadšení a zápal pro práci, které jistě souvisejí s příznivým nastavením pracovních podmínek.

Knihovna plní regionální funkci a je jednou z předních kulturních institucí města – sama pořádá velké množství akcí zaměřených zejména na vzdělávání a popularizaci čtenářství (přes 30 000 návštěvníků akcí v roce 2015). Velký úspěch mají například jazykové lekce, kurzy informační gramotnosti nebo nejrůznější akce pro děti. Pro ty je k dispozici hrací koutek v oddělení „Mikrosvět zábavy“. Součástí knihovny jsou také dvě galerie. Jak jsme se na místě přesvědčili, knihovna skutečně představuje přirozené místo setkávání, přednášek, přístupu k internetu.

Zaujala nás vysoká úroveň její sebepropagace nejen prostřednictvím webových stránek (<http://mbp-oswiecim.pl/>), ale i formou videí na YouTube⁸. Knihovna dokonce provozuje vlastní internetové rádio: radiooswiecim.pl; v průběhu naší exkurze se někteří z kolegů zapojili do živého vstupu⁹. Ve svém vysílání přirozeně propaguje také akce jiných místních organizací. Novinkou, která ještě není v ČR příliš rozšířená, je možnost zahrát si počítačové hry na nejrůznějších her-

ních konzolích (Xbox a PlayStation). Kromě toho zde absenčně půjčují deskové hry. Zajímavou inovací je také to, že v knihovně nelze kopírovat, ale jen skenovat. Výčet předností tohoto místa uzavřeme zmínkou o přílehlé „Aleji spisovatelů“, kterou knihovna a současní spisovatelé vyjadřují podporu knihovně a čtenářství obecně. Návštěva Městské knihovny v Osvětimi nás zkrátka okouzila. S radostí plníme přání polských kolegů a šíříme tuto zprávu o ní dál.

Studijní cesta po polských knihovnách přinesla příležitost pro srovnání a inspiraci. Na vybraném vzorku knihoven jsme se mohli přesvědčit, že v polském prostředí – podobně jako u nás – existují příklady skutečně moderního pojetí funkce knihovny vedle nepříjemně zakonzervovaných institucí. Projevy pozitivních trendů jsme sledovali především v obecních a městských knihovnách. Inspirovali nás zde nadšení a iniciativní knihovníci, kteří působí jako nositelé kultury v obci. Jejich úsilí je o to obdivuhodnější, uvědomíme-li si, že na rozdíl od knihomilných Čechů Poláci k literatuře příliš nelnou. Podle průzkumů tvoří větší část polské populace nečtenáři, což jsou lidé, kteří deklarují, že během roku nepřečetli ani jednu knihu¹⁰. Státem zřizovaný Institut knihy má tedy u našich severních sousedů nepopiratelný význam. Nám byl vzorným hostitelem, za což mu patří dík.

MICHAL ŠKOP | michalskop@mzk.cz

⁸ Např. video „O Bibliotece“ (<https://www.youtube.com/watch?v=TFEP0g4yF8M>) nebo video „Lipdup“ (<https://www.youtube.com/watch?v=OpzBR6jtyWU>)

⁹ Záznam je k dispozici na adrese <http://archiwum.radiooswiecim.pl/audycja/gosc-w-studio-bibliotekarze-z-czech>

¹⁰ TRÁVNÍČEK, Jiří. Polské čtenářství – došlo se už úplně na dno? Čtenář: měsíčník pro knihovny, 2016, 68(3), s. 104-105. ISSN 0011-2321. Dostupné také z: <http://ctenar.svkkk.cz/clanky/2016-roc-68/3-2016/polske-ctenarstvi-%E2%80%93-doslo-se-uz-uplne-na-dno-156-2157.htm>

Co pro vás připravujeme...

- Souhrnné výsledky průzkumu prostorového a technického vybavení knihoven
- Kolokvium bibliografů v Banské Bystrici
- Knihovny a senioři
- Nový knihovní zákon na Slovensku
- Spolupráce knihoven s Nadací Wikimedia
- Studium knihovnictví v Táboře a další materiály.

Zavazuje nás a vážíme si toho, že jste našimi čtenáři.

Využití nových technologií

System Koha v prostředí regionálních knihoven

Otevřený knihovní systém Koha se v českých knihovnách začal využívat na počátku roku 2015 a od té doby počet instalací roste. V době odevzdání textu tohoto článku používá Kohu 53 knihoven různých typů, jež poskytují i tzv. regionální funkce¹.

Úvod

První implementace v městských knihovnách proběhly v České Třebové a Ústí nad Orlicí. Protože tyto knihovny zároveň mají i tzv. regionální funkce, bylo celkem logickým krokem rozšířit systém Koha také do místních a obecních knihoven v regionu (pozn. red.: systém vznikl na Novém Zélandu a „koha“ je maorský výraz pro „dar“). Přejít probíhal v jarních měsících roku 2016 a v několika vlnách na něj bylo postupně převedeno celkem 29 místních a obecních knihoven.

→ V reálném prostředí jsme si ověřili, že k uspokojivému provozování systému Koha v prostředí obecní knihovny dostačuje rychlost připojení kolem 1 MB/s.

→ Po předchozích zkušenostech z přechodu městských knihoven na systém Koha jsme připravili stručné tištěné manuály, které na cca 20 stranách vysvětlují základní ovládání systému.

Technické pozadí

Obě výše uvedené knihovny provozují systém na vlastních serverech a svépomocí jej také spravují. Regionální síť sdílí stávající server i instalaci systému samotného. Z technického hlediska jde však o samostatné datové prostředí (instance). Toto řešení umožňuje efektivně využít hardware a zároveň oddělit jednotlivé databáze

a umožnit specifické nastavení pro každou z instancí. Výhodné je také výrazné zjednodušení procesů spojených s údržbou a aktualizací systému, vše se provádí jen jednou.

Koha nabízí knihovnám množství funkcí. Knihovny, které obsluhují dobrovolní knihovníci, mají nižší nároky a většinou vystačí s administrací výpůjček a čtenářů. Dosavadní praxe například nevyžadovala správu rezervací ani zajištění rozepisování upozornění čtenářům e-maily. Kohu jsme přizpůsobili vyžadovanému rozsahu služeb s ohledem na intuitivní ovládání a snadnou obsluhu. Zjednodušeno bylo i samotné rozhraní systému, například omezením rozsahu zobrazovaných údajů o čtenářích. Ovšem některé z našich aktivnějších knihoven již nyní uvažují, že využijí možnosti systému více a zavedou například již zmíněné rezervace jako rozšíření stávajících služeb.

Velmi pozitivním zjištěním pro nás bylo, že komunikace mezi stanicemi a serverem probíhá s minimálním zpožděním odezvy i na pomalejších internetových

připojeních. Ty jsou v obcích s malou hustotou osídlení spíše pravidlem. V reálném prostředí jsme si ověřili, že k uspokojivému provozování systému Koha v prostředí obecní knihovny dostačuje rychlost připojení kolem 1 MB/s. V reálných knihovnách jsme měli možnost otestovat snad všechny myslitelné druhy konektivity, se kterou se lze v obecních knihovnách setkat,

připojeních. Ty jsou v obcích s malou hustotou osídlení spíše pravidlem. V reálném prostředí jsme si ověřili, že k uspokojivému provozování systému Koha v prostředí obecní knihovny dostačuje rychlost připojení kolem 1 MB/s. V reálných knihovnách jsme měli možnost otestovat snad všechny myslitelné druhy konektivity, se kterou se lze v obecních knihovnách setkat,

¹ Seznam knihoven, které v ČR používají systém Koha v běžném provozu. [Github.com: open-source-knihovna, kohaCZ](https://github.com/open-source-knihovna/kohaCZ) [online]. 2016 [cit. 2016-08-13]. Dostupné z: <http://bit.ly/koha-v-cr>

tedy ADSL, WiFi a satelitní linku. V případě nedostupnosti pevného připojení lze využít i datové sítě mobilních operátorů, ideálně v režimu 3G, nouzově i EDGE.

V místech s nestabilním připojením lze využít při výpadku internetu tzv. offline klienta a zabezpečit tak alespoň základní provoz knihovny. V tomto režimu lze provádět výpůjčky a vracení dokumentů s tím, že obsluha po obnovení připojení do sítě internet zajistí synchronizaci provedených transakcí se serverem – ta se provede jedním kliknutím na odpovídající tlačítko. Tato možnost je součástí systému, není tedy nutné nic instalovat.

Příprava přechodu a převod dat

Na přechod jsme se připravovali cca dva měsíce. Využili jsme zkušenosti z mateřských knihoven, přesto bylo nutné zohlednit určitá specifika provozu regionální sítě. Dá se říci, že snazší bylo převedení bibliografických záznamů. Zkušenosti jsme museli získat především v oblastní správě výměnných souborů a přenesení jejich historie z původního systému. Po několika testovacích pokusech jsme úspěšně převedli veškerá potřebná data do zkušební instalace a mohli dořešit zbývající detaily, především procesní záležitosti spojené se zajištěním akvizice a distribuce dokumentů v rámci sítě knihoven.

Správa výměnných fondů a MVS

Knihovní systém Koha přistupuje ke správě výměnných souborů odlišně než náš předchozí systém REKS. Jednotlivým knihovnám nejsou jednotky půjčovány, ale dochází k dočasné změně lokace v celé „zapůjčené“ skupině dokumentů. Tyto skupiny jsou i nadále považovány terminologicky za výměnné soubory. Vkládání a vracení jednotlivých dokumentů probíhá prostým načítáním čárových kódů. Při vracení se také kontroluje, zda nezůstal omylem dokument vypůjčený čtenáři v knihovně, která jej vrací do střediska. Pokud ano, systém na to upozorní a provede opravu. Vytvořený soubor je označen statusem „na cestě z do“, který se zobrazuje také v katalogu. Ke změně lokace dojde až v momentě, kdy dokumenty dorazí do cílové knihovny. Celý proces přesunu je tedy velice transparentní a pře-

hled o aktuálním umístění dokumentů mají nejen knihovníci, ale i čtenáři v katalogu. V případě, že si regionální knihovna vypůjčí dokument z kmenového fondu nadřízené knihovny, je možné technicky zajistit automatické přenesení záznamů do regionální báze. Takové výpůjčky jsou vnímány jako klasická MVS s odpovídajícím statistickým zařazením.

Některé z knihoven, které používají systém Koha, jsou příjemci výměnných souborů z jiných systémů. Jejich formát je tzv. tagový MARC. Takové záznamy je nutné nejprve zkonvertovat do standardního formátu, který lze následně importovat. Všem knihovnám je k dispozici online konvertor², který zdarma zajistí vše potřebné. Konvertované záznamy pak stačí jednoduše importovat do Kohy.

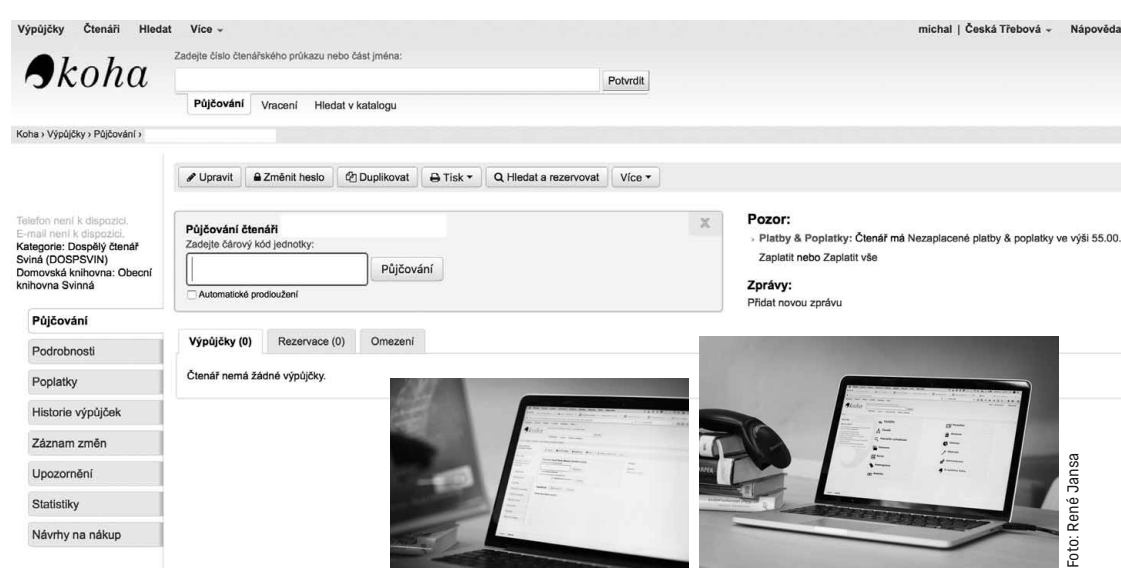
Akvizice regionálního fondu

Nákup dokumentů a katalogizace probíhá na střediskovém pracovišti. Ve většině případů se hotové záznamy v MARC21 stahují přes protokol Z39.50 ze serverů Národní knihovny ČR nebo mateřských knihoven. Vytvoření záznamů je tedy snadné, rychlé a nevyžaduje práci zkušeného katalogizátora. Akviziční pracovníci nicméně mají alespoň základní školení v oblasti katalogizace a orientují se v polích MARC21. Katalogizační šablony mají definovaný povinný rozsah polí a dopolní na úrovni minimálního záznamu pro Souborný katalog.

Knihovna v České Třebové v regionálním systému využívá i akviziční modul systému Koha. Díky němu jsou všechny objednávky přehledně uloženy a lze kdykoli zjistit jejich stav. Zároveň má akvizitér přehled o objemu utracených finančních prostředků, což přispívá k jejich rovnoměrnému čerpání v průběhu celého kalendářního roku. K přijatým objednávkám lze – pro případné budoucí použití – přikládat elektronickou verzi faktury.

Zaškolení neprofesionálních knihovníků

Po předchozích zkušenostech z přechodu městských knihoven na systém Koha jsme připravili stručné tištěné manuály, které na cca 20 stránkách vysvětlují základní ovládání systému. Vždy v první výpůjční den po přechodu jsme předvedli

knihovnickům všechny potřebné úkony spojené s půjčováním a správou agendy čtenářů. Později jsme již jen asistovali a dovysvětlili případné nejasnosti. Ve většině případů se tedy školení realizovalo v rozsahu cca dvou hodin. V několika málo případech došlo k opakované návštěvě, která byla věnována objasnění přetrvávajících nejasností a prohloubení znalostí. Většina dobrovolných knihovníků neměla větší problémy. Naopak, některé z nich zaujalo množství funkcí a chtějí je využít k rozšíření služeb.

Pozitivní odezvu máme také od knihovníků, kteří vytvářejí bibliografické záznamy pro své kmenové fondy. Stahují je za pomoci klienta Z39.50, do jehož vyhledávacího pole často stačí pouze naskenovat ISBN z obálky knihy. Následně stažení záznamu z databáze ČNB a přidání jednotky je již dílem několika okamžiků.

Shrnutí na závěr

Zavedení otevřeného knihovního systému Koha do regionálních sítí lze považovat za úspěšně otestované a v praxi využitelné. Snažíme se reagovat na zpětnou vazbu od knihovníků a postupně zapracováváme jejich návrhy na vylepšení. Ty se týkají především statistických výstupů, které vypovídají o provozu a výkonnosti jednotlivých knihoven i o cirkulaci dokumentů uvnitř sítě. Máme v plánu také rozšířit možnosti nástroje pro správu výměnných souborů, které zjednoduší rozhraní a prohlédávání souborů.

Zavádění systému Koha v regionech má smysl hned z několika důvodů. Sdílení serveru je ekonomicky výhodné a zároveň nezvyšuje náročnost správy systému. Navíc větší knihovny mají častěji své IT-odborníky, kteří jsou schopni zajistit správu i knihovnám, které touto pozicí nedisponují. Z technického hlediska je možné provozovat na jednom serveru s průměrným výkonem cca desítku samostatných instancí. Každá z nich může obsahovat i desítky knihoven. Pro zajímavost – největší instalace na světě se provozuje v Turecku a obsluhuje přes 900 veřejných knihoven. Také ve Španělsku využívají knihovny předpřipravené instalace upravené Kohy pod názvem Kobli³. Tam navíc vývoj specifických úprav garantuje a financuje stát.

Knihovnám, které mají zájem o nasazení systému Koha, jsme připraveni poskytnout potřebné informace a rádi předvedeme systém v reálném provozu. Doporučujeme sledovat také profil české komunity na Facebooku, kde se dozvíte aktuální informace včetně termínů workshopů a setkání, které komunita pořádá.

MICHAL DENÁR | michal.denar@ceska-trebova.cz
JOSEF MORAVEC | josef.moravec@gmail.com

Další informace o systému a dění naleznete na:
• webových stránkách české komunity www.koha.cz a www.koha-community.cz
• Facebooku www.facebook.com/kohaCZ/.

² On-line konvertor TAG2MRC pro výměnné soubory. Koha: Česká komunita [online]. 2016 [cit. 2016-08-14]. Dostupné z: <http://bit.ly/tag2mrc>

³ Kobli: Sistema integrado de gestión bibliotecaria de fuentes abiertas [online]. 2016 [cit. 2016-08-14]. Dostupné z: <http://kobli.bage.es>

Dvacátý šestý celostátní akviziční seminář

Akvizice je jednou ze stěžejních činností v knihovnách. Na výsledky akvizice neboli doplňování knihovního fondu navazují další aktivity. O své zkušenosti z akviziční praxe a o aktuální informace z této oblasti se přijeli loni na podzim do Havlíčkova Brodu podělit knihovníci z celé republiky. Průběh semináře a další poznatky, které zde zazněly, jsou uvedeny v závěrečné druhé části příspěvku (1. část: Čtenář 1/2017, s. 16–18).

Foto: Denisa Szaffnerová

Z kulturního programu semináře – scénické čtení LiStOVání

Nákup knih na MENDELU

Zjednodušení akvizice, přijímání cenových nabídek a vyhodnocení nabídek v novém elektronickém systému prezentovaly ve svém příspěvku *Nákup knih na MENDELU od ledna 2016* Daniela Kopeckzínski spolu s Vladimírou Perlovou z Ústřední knihovny Ústavu vědecko-pedagogických informací a služeb Mendelovy univerzity v Brně (MENDELU). Již na akvizičním semináři v roce 2014 pracovníci Knihovny univerzitního kampusu Masarykovy univerzity představili akviziční nástroj pro sdružené nákupy v knihovním systému Aleph. Ten pro ně byl inspirací. Po konzultaci s výrobcem knihovního systému a zástupcem Oddělení veřejných zakázek MENDELU se rozhodli získat interní finance univerzity na vývoj modulu pro zadávání nabídkových cen v rámci tohoto knihovního systému. Jedním z požadavků

na nový modul bylo propojení s profilem zadavatele, které by umožňovalo autorizované přihlášení a podání nabídky ověřené elektronickým podpisem. Uvedený modul funguje a nový systém objednávek umožňuje provést veřejnou zakázku se všemi formálními náležitostmi. Zajišťuje výhodnější ceny, je transparentní (veřejně přístupný). Nemá třeba oslovovat dodavatele jednotlivě s každou poptávkou. Lze získat jednotlivé tituly, ne celý soubor. Celý proces se tím zrychlil. Modul pro příjem nabídek na nákup knih splňuje podle Oddělení veřejných zakázek univerzity všechny formální náležitosti. Zajímavostí je, že v MENDELU používají a budou používat představený modul pro průzkum trhu.

Letem světem periodik

Hana Nová z NK ČR ve svém příspěvku *Letem světem periodik* shrnula, co je nového v této oblasti. Připomněla, že akvizice je jednou ze stěžejních činností knihovny a ovlivňuje ji mnoho faktorů, zejména vydavatelská sféra. A naopak – výsledky akviziční práce mají přímý dopad na další knihovnické činnosti, především pak na služby knihovny. Dále se podrobněji zabývala vnitřními i vnějšími vlivy, které měly v poslední době nějaký účinek na doplňování periodik v knihovnách. Zahrnula do nich přechod z katalogizačních pravidel AACR2 na RDA, profil fondu a finanční možnosti knihoven, nárůst počtu pe-

riodik v elektronické podobě, samozřejmě legislativu a proměnlivou vydavatelskou sféru. Nevynechala ani faktor, kterým jsou naši čtenáři/uživatelé. Na závěr poutavým způsobem přiblížila zajímavé tituly vycházejících periodik a na odlehčení si pro přítomné připravila kvíz v podobě hádání obsahů periodik podle jejich kuriózních názvů.

Zemědělské a potravinářské časopisy

Oblasti akvizice periodik se na semináři věnoval i příspěvek Jana Doboše ze Zemědělského poradensko-vzdělávacího centra a Knihovny Antonína Švehly v Praze. V prezentaci *Zemědělské a potravinářské časopisy vždy po ruce* představil novou webovou aplikaci pro správu těchto časopisů pro veřejnost i pro zaměstnance knihovny. Knihovna je zaměřena na odborná periodika česká i zahraniční a spravuje celkem 8950 titulů. Za poslední tři roky jí přibýlo 950 titulů, které získává formou nákupu, darů a ve velké míře mezinárodní výměnou.

Při nárůstu titulů vznikla v knihovně potřeba řešení, které by pomohlo při správě periodik, proto se rozhodli pro vytvoření vlastní aplikace na platformě Open source s využitím Webserveru Apache a převodníků z Aleph. Funkční moduly systému programují v jazyce PHP a JavaScript, vychází z redakčního systému Drupal ve verzi 8. Data se automaticky stahují z databáze Aleph (Oracle) a ukládají do vlastní databáze systému Drupal (MySQL). Data lze synchronizovat v libovolné periodicitě. Systém má vlastní datové struktury zcela odlišné od struktury dat v Alephu, importní modul proto musí provést vcelku náročnou transformaci dat a správný import údajů o periodikách je kritickým prvkem aplikace. Převodní struktury jsou jejich vlastním řešením a patří mezi nejnáročnější části systému. U každého odebíraného exempláře periodika evidují výpůjční status a dodavatele, u každé jednotky evidují ročník/číslo, předpokládaný termín dodávky čísla a datum skutečného dodání. Editace dat probíhá zadáváním nových titulů nezávisle na automatizovaném knihovním systému. Je nastavena synchronizace s Alephem. Lze sledovat využívanost titulů. Aplikace nabízí i využití pro čtenáře a systém nabízí další služby, které přímo nesouvisí se správou periodik. Např. statistické souhrny a výpisy dat z bibliografické a administ-

rativní báze Aleph z různých hledisek, import uživatelů a jejich následný export do externí aplikace pro hromadný mailing a také správu obsahů a jejich doručování klientům.

Knihy z Knihy Zlín

Na semináři dostávají prostor i komerční přednášky z řad nakladatelů, vydavatelů či distributorů. Proto se svou prezentací *Knihy z Knihy Zlín sluší každé knihovně* dorazili představitelé Nakladatelství Kniha Zlín Pavla Gajdošíková a Marek Turňa. Referovali o produkci nakladatelství, přiblížili nám knižní svět z nakladatelského pohledu a informovali o aktuálních novinkách. Pro české knihovny, které jsou zapsány v evidenci knihoven ČR, má nakladatelství speciální nabídku zvýhodněných nákupů, tj. 35% slevu na všechny knihy, a navíc při nákupu nad 1000 Kč poštovné zdarma. U objednání knih přes e-shop je nutné uplatnit slevový kupón ve tvaru „knihovna“ a knihy se zasílají s fakturou k proplacení bankovním převodem.

Knihy není jen zbožím

Posledním hostem semináře byl Jozef Gross ze slovenské společnosti SLOVART-G.T.G. v Bratislavě. Byla tím zachována tradice zahraničních příspěvků – i v loňském ročníku vystoupil host ze Slovenska. Pan Gross si v příspěvku zvaném *Knihy nie je len tovar* připravil krátký průřez práce této firmy, vývoje trhu a současné situace, jakož i možnosti spolupráce, kterou dlouhodobě nabízí knihovnám. SLOVART-G.T.G., s. r. o., je společnost zabývající se distribucí odborné zahraniční literatury a patří na slovenském trhu k tradičním partnerům domácí odborné, ale i široké veřejnosti. Od roku 1993, kdy byla založena, rozvíjí své aktivity v poskytování kvalitních služeb (např. i rešerši) ve spojitosti s dovozem a vývozem literatury, a to zejména odborné. Díky dlouholetým osobním kontaktům se světovými i domácími vydavateli se snaží zajišťovat jakoukoli literaturu v nejnižší ceně. Využívá výhody světových logistických a dopravních přepravců a jejich služeb tak, aby termín dodání byl co nejkratší a přepravní náklady byly pro konečného zákazníka nižší, než je běžná individuální poštovní přeprava. Knihovnám nabízí možnost nákupu zahraničních knih, dalších mediálních nosičů, on-line přístupu a zahraničních časopisů z různých

vědních oborů. Podstatné je, že knihovnám v ČR zaručuje pro hladké dodání a účtování zaslání knih doručení balíku do ruky a fakturaci v českých korunách s platbou na účet vedený v ČR bez započítání poštovního.

Závěrem

Pěkné je, že závěrem semináře naše práce zpravidla nekončí. Akvizitěři mají nejen v jeho průběhu, ale i po něm možnost k debatám a navazování pracovních kontaktů. Příležitost k dalšímu setkávání měli i letos na nadcházejícím knižním veletrhu nebo ještě večer po semináři při kulturním programu, který zajistila pořadatelská krajská knihovna v krásném sále budovy Staré radnice. Připravené scénické čtení *ListOVání* norskou knihou Tora Renberga *Muž, který miloval Yngveho* bylo pro mnohé příjemným zakončením dne.

Článek o akvizičním semináři připravuji do *Čtenáře* již čtvrtým rokem a k odborným tématům se snažím přidat i trochu svého osobního náhledu na proběhlý ročník. Možnosti mé invence mají sice určité hranice, přesto se pokusím o jakési shrnutí toho, co letos zaznělo a nejvíce mne zaujalo z pohledu mé práce akvizitéra v Severočeské vědecké knihovně. Nepochybně jsem zvědavá, kdo bude zvolen novým předsedou Sekce pro akvizici SDRUK, a přebere tak pomyslnou štafetu od Aleše Brožka. Sekce pro akvizici patří podle mého názoru mezi velmi aktivní sekce sdružení a věřím, že pod novým

vedením bude i nadále v oblasti akvizice koordinovat spolupráci a napomáhat rozvoji odborných a veřejných knihoven. Jsem ráda za aktivitu kolegyně Prchlíkové ve sféře získávání především neprodejných publikací z univerzitních nakladatelství. Jsou významným obohacením fondu vědeckých knihoven a spolupráce knihoven je na tomto poli důležitá. V dobrém lze závidět knihovnám, které si samy nebo ve spolupráci se zastupci svého knihovního systému vytvořily potřebné doplňující akviziční nástroje či aplikace pro nákup a správu dokumentů. Víím, že na určité nadstavbě akvizičního modulu, který by mohl propojovat zadávání objednávek s internetovými obchody dodavatelů, pracuje i dodavatel našeho knihovního systému. Pokrok v tomto směru by znamenal usnadnění akviziční práce v naší knihovně. Ze společných jmenovatelů letošního ročníku akvizičního semináře bych tedy vyzdvihla pojem spolupráce. Je důležitá ve všech oblastech knihovnictví a na potřebných úrovních samozřejmě funguje. Jen bychom se mohli zamyslet, zda nemůžeme v knihovnách k součinnosti více přispět i svým dílem.

DENISA SZAFFNEROVÁ | szaffnerova@svkul.cz

Pozn.: Jednotlivé prezentace i další informace jsou dostupné na webových stránkách SDRUK pod Sekcí pro akvizici: <http://sdruk.mlp.cz/sdruk/planovane-akce/clanek/26-akvizicni-seminar-v-havlickove-brode/>

Neušlo nám

Realita nebo jen „pokusný balónek“?

Na ruském webu Radia Svobody (www.svoboda.org/a/28231616.html/) byl publikován rozsáhlý komentář spisovatele Michaila Zolotonosova k chystanému sloučení dvou velkých ruských knihoven – Ruské státní knihovny v Moskvě (RGB, dříve nesla jméno V. I. Lenina) a Ruské národní knihovny v Petrohradě (RNB), které podle zprávy agentury REGNUM z 10. 1. 2017 probíhá v utajení. Autor uvádí, že takováto rozhodnutí obvykle pocházejí z ministerstva kultury, ale dané utajování je možná jen „pokusným balónek“ očekávání protestní reakce veřejnosti na takovýto necitlivý barbarský krok. Ruský ministr kultury údajně poslal předsedovi vlády Ruské federace dopis o chystaném sloučení, ale ten se měl ztratit „neznámou kam“. Prvním signálem chystaného sloučení byla cesta ředitele RGB do RNB již v lednu 2016.

Sloučením obou institucí by došlo ke vzniku největší národní knihovny na světě s fondem o velikosti 30 mil. svazků a 1,5 mil. rukopisů a starých tisků. Zolotonosov to komentuje, že takováto gigantomanie je vlastní totalitárním státům. Dále upozorňuje na skutečnost, že tento krok by si vyžádal i změny v legislativě; není rovněž jasné, jak by se v nové knihovnické instituci podělili o povinné výtisky. Rovněž by došlo k ohrožení budování digitální Národní elektronické knihovny (NEB). Chystané sloučení by mělo údajně snížit počet zaměstnanců o třetinu, většinou na úkor RNB.

zaznamenal: –JaC–

Inspirace

Deskové hry do vědecké knihovny patří!

Deskové (či jiné společenské) hry nejsou v českých knihovnách žádnou novinkou, dlouhodobě je nabízí především dětská oddělení městských knihoven. Rostoucí nabídka i popularita her však postupně vedla k jejich rozšíření i do fondů knihoven jiného typu. Jednou z těchto knihoven se zhruba před rokem stala i Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, tedy instituce, jež je primárně zaměřena na naučnou literaturu a jež poskytuje své služby uživatelům od 12 let. Cílem knihovny nebylo pouze deskové hry půjčovat, ale také jejich prostřednictvím obohatit nabídku vzdělávacích a kulturních akcí.

Foto: Jana Krůčková

→ **Dosavadní zkušenosti knihovny potvrzují, že zprístupňování deskových her má smysl i pro knihovny, pro které je prioritní jejich vzdělávací role. (...)** Atraktivní služba navíc do vědecké knihovny přiláká nové čtenáře, kteří mohou posléze využívat i jiné z nabízených dokumentů a služeb.

Půjčování deskových her

Půjčování deskových her bylo v Moravskoslezské vědecké knihovně v Ostravě (dále jen MSVK) zahájeno 1. března 2016. V první várce knihovna zakoupila dvacet her. Šlo především o klasiku typu šachy či dáma, ale také o Carcassone, Osadníky z Katanu, Českou hudbu, Timeline, 1989 – úsvit svobody a další. Voleny byly především vzdělávací hry určené pro všechny generace. Zakoupené hry jsme zahrnuli do knihovního fondu, to znamená, že získaly svá přírůstková čísla a byly zpracovány do online katalogu knihovny.

Již od počátku bylo rozhodnuto, že hry budou určeny jak k prezenčnímu, tak k absenčnímu půjčování. Výpůjční lhůta byla stanovena na 14 dní bez možnosti prodloužení, přičemž čtenář může mít najednou vypůjčeny tři hry. Nová služba

ba si rychle našla své uživatele, a tak průběžně dokupujeme další hry, mnohdy již více specializované. Jako příklad lze uvést historickou hru o Karlu IV., hry určené k výuce cizích jazyků (angličtiny, němčiny, ruštiny a španělštiny) či oficiální hru Jaromíra Nohavici.

Deskové hry vybíráme na základě vlastních zkušeností, tipů od čtenářů, ale také podle žebříčků oblíbenosti her a hodnocení na herních webech. MSVK tak nabízí hry znalostní, logické, strategické, finanční, historické i kooperativní. Na konci října 2016 jsme měli ve fondu zahrnuto celkem 52 her. Pokud jde o využívání tohoto speciálního typu dokumentu, lze konstatovat, že nová nabídka přivedla do knihovny i nové uživatele. Za půl roku od zavedení této služby se uskutečnilo celkem 235 absenčních výpůjček.

Hry jako prostředek výuky cizích jazyků či dalších předmětů

Jak jsme již uvedli, záměrem knihovny nebylo pouze hry půjčovat, ale také je využívat při vzdělávacích akcích. Postupem času dokonce vykrystalizovaly zcela nové aktivity, jež mohla knihovna nabídnout. Studenti středních škol si tak místo klasické výuky mohou v knihovně procvičovat slovní zásobu při hraní anglické nebo německé verze hry Scrabble. K dispozici mají jazykové slovníky a se spornými slovy jim pomáhají pedagogové, kteří je do knihovny doprovázejí. Scrabble v angličtině si přišlo v letošním roce zahrát celkem 41 studentů, v němčině 58 studentů. Studenti obchodních akademií zase mohou trénovat své finanční dovednosti ve hře Monopoly nebo Cashflow.

Deskohraní

Kromě studentů středních škol si mohou pravidelně přijít zahrát do knihovny i ostatní zájemci. Jednou měsíčně s výjimkou letních prázdnin totiž MSVK pořádá Deskohraní – zábavné odpoledne pro všechny generace. Návštěvníci si mohou zvolit kteroukoliv z dostupných her v knihovně, popřípadě mohou donést i hry vlastní. Pro účastníky je vždy připraveno také drobné občerstvení. V roce 2016 se Deskohraní uskutečnilo celkem sedmkrát a zahrát si přišlo dohromady 81 návštěvníků.

Deskové hry pro nevidomé

Nenabízíme pouze běžné deskové hry, ale MSVK nově zakoupila také pět speciálních her určených pro zrakově handicapované uživatele. V České republice je distribuuje prodejna Tyflopo-

můcky, jejímž zřizovatelem je Sjedenocná organizace nevidomých a slabozrakých.

Ve fondu knihovny máme nyní k dispozici tyto hry: Člověče, nezlob se, Pyramida, Qardo (obdobu běžného pexesa), Piškvorky a Domino. Fungují na stejném principu jako standardní verze, jen všechny hrací prvky a plochy jsou hmatově upraveny tak, aby je mohli rozeznávat i nevidomí hráči.

Půjčování deskových her pro nevidomé nabízáme ve spolupráci s ostravským Tyflocentrem. Jsou tedy určeny pouze zrakově znevýhodněným čtenářům, běžní uživatelé knihovny si je půjčit nemohou. V rámci exkurzí středních škol si však jejich studenti mohou vyzkoušet, jaké je to být nevidomý, a při použití klapek na oči si mohou mimo jiné zkusit zahrát také některou ze zmíněných her.

Závěr

Dosavadní zkušenosti knihovny potvrzují, že zpřístupňování deskových her má smysl i pro knihovny, pro které je prioritní jejich vzdělávací role. Nabídka her na trhu obsahuje tituly, jejichž prostřednictvím lze získat nové informace z různých oborů či se jazykově vzdělávat. Atraktivní služba navíc do vědecké knihovny přiláká nové čtenáře, kteří mohou posléze využívat i jiné z nabízených dokumentů a služeb.

MONIKA ORAVOVÁ | oravova@svkos.cz
JANA KRŮČKOVÁ | kruckova@svkos.cz

Inspirace

Audioknihy čtenářů fryštácké knihovny na YouTube

Prvních devět zvukových knih (CD mluveného slova) jsme do fondu Městské knihovny Fryšták zaevidovali v polovině prosince roku 2015 a už během necelého týdne jich hned osm našlo své posluchače. Také audioknihy v podání čtenářů, které vznikly v rámci projektu *Nahrávám knihu*, si u čtenářů naší knihovny rychle získaly sympatie a oblibu.

Potěšilo nás, jak se přátelé slova tištěného otevřeli slovu vyřčenému, a proto nás napadlo umožnit jeho fanouškům, aby se stali aktéry toho, co

19. října. Pak zbývalo jen oslovit ilustrátory každé z povídek s žádostí o svolení k použití jejich díla. Poslední svolení jsme získali 15. prosince. Potom už stačilo jen vše vložit na čerstvě založený YouTube kanál knihovny (což byl od počátku zamýšlený cíl). Vše se povedlo dotáhnout těsně před Vánocemi 19. prosince 2016, a tak jsme mohli rozslat PF i s vánočním dárkem – odkazem na zmiňovaná setkání s povídkami.

→ **Adresa YouTube kanálu Městské knihovny Fryšták:**
https://www.youtube.com/channel/UCrkFP3FshSWoOuj_f79RdDg

mají rádi. Tak vznikl projekt *Nahrávám audioknihy*, který jsme zahájili 23. března 2016, kdy na nahrávání s připravenou povídkou (náležící mezi volná díla) dorazili první odvážlivci. V průběhu následujících měsíců pak přibývali další. Zvukového zpracování se zhostil vedoucí knihovny Pavel Nášel, který kompletní mp3 stopy dodal

Je pro nás mocně posilující skutečností, že všichni zúčastnění první série takto vzniklých audioknih (majitelé hlasů, jejichž ústy povídky promlouvají, a také ilustrátoři) jsou čtenáři fryštácké knihovny. Děkujeme jim za to a vám ostatním, kteří výsledek jejich péče a radosti objevíte nebo jste jej již objevili, přejeme z poslechu potěchu.

JAN KRČMA | knihovna.frystak@c-mail.cz

Neušlo nám

Březen – měsíc čtenářů

SKIP ČR vyhlásil osmý ročník akce Březen – měsíc čtenářů (BMČ). Logo BMČ si pro svou potřebu mohou knihovny stáhnout z goo.gl/YHQew. SKIP ČR pro tuto akci vydává i plakát (viz zadní strana obálky tohoto čísla), který si můžete vyzvednout v krajských knihovnách. Plakáty jsou rovněž ke stažení na webu SKIP ČR goo.gl/RNnpe.

Knihovny mohou své akce registrovat na <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/formulare/brezen-mesic-ctenaru-2017>. Pokud knihovna připravuje veřejné čtení, je třeba vyplnit formulář *Hlášení o veřejném čtení v knihovně* na <http://ipk.nkp.cz/formulare/ipk/hlaseni-o-uskuteneni-verejneho-cteni>.

Veřejné knihovny budou v rámci BMČ opět oceňovat své *Čtenáře roku*. Základním kritériem bývá počet výpůjček konkrétního čtenáře za uplynulý rok, jak byl vykázán ve výpůjčním systému. Letošní novinkou je hledání nejlepší čtenářské BABIČKY. Každá přihlášená knihovna si vedle základního kritéria může podle své potřeby zvolit ještě další hlediska i pro svoji „čtenářskou babičku“!

zaznamenal: **–JAC–**

Neušlo nám

V rámci narozenin Wikipedie

V období 15. ledna – 3. února 2017 uskutečnila Wikimedia ČR kampaň pod názvem *1Lib1Ref*. Jejím cílem bylo zdůraznit přirozené partnerství mezi hnutím Wikimedia a jeho největším projektem Wikipedií, která právě 15. ledna oslavila již své 16. narozeniny. V rámci kampaně knihovníci symbolicky obdarovávali Wikipedii v podobě přidávání referencí a vyzkoušeli si, jak jednoduché je Wikipedii editovat.

Knihovníci mohou samozřejmě přidávat reference i po skončení kampaně. Kdo by si v tom našel zálibu (a nemusí být pouze seniorem), doporučujeme zúčastnit se školení *Jak učit seniory psát Wikipedii*, které se uskuteční na jaře 2017. Informace ke kampani naleznete na cswp.cz/WP:1Lib1Ref, více informací vám poskytneme na knihovny@wikimedia.cz.

GABRIELA BOKOVÁ

Za všechno může povodeň...

Stvořitelky dnes již mezinárodně proslulé *Noci s Andersenem* z Uherského Hradiště pojaly svou prezentaci, jak udělat dobrou dětskou knihovnu, originálně. Kladly otázky samy sobě a také si na ně hned odpovídaly. Pokud by někomu takhle forma nevyhovovala, slíbily, že příště text určitě přepracují.

Jak to všechno začalo?

Máme velké štěstí, že naše knihovna se nachází na Slovácku s bohatou kulturou a folklórem v královském městě Uherském Hradišti. A letos je to už více než 70 let, kdy zde Bedřich Beneš Buchlovan zřídil v roce 1946 samostatný koutek s dětskou literaturou. Až do roku 1997 fungovalo oddělení pro děti ve standardních podmínkách své doby.

A co se stalo potom?

Přišla velká voda, která vnikla i do budovy bývalé židovské synagogy, kde sídlí naše knihovna, a vzala s sebou spoustu knih, kartotéky, katalogy... Cítili jsme velkou podporu knihoven celé naší vlasti, za všechny vzpomínáme na pomoc soboteckých občanů, které oslovily A. Pospíšilová a senátorka J. Moserová. Výtěžek ze sbírky pomohl při nákupu nových titulů. A jak už to v životě bývá, všechno zlé je k něčemu dobré. V době, kdy byla knihovna kvůli celkové rekonstrukci zavřená a dětské oddělení nepůjčovalo vůbec, jsme se těšily, co všechno pro naše malé čtenáře připravíme, až se vrátíme do opravených prostor. V tomto období vznikl například projekt *Zvuková čítanka*.

Co nás inspirovalo?

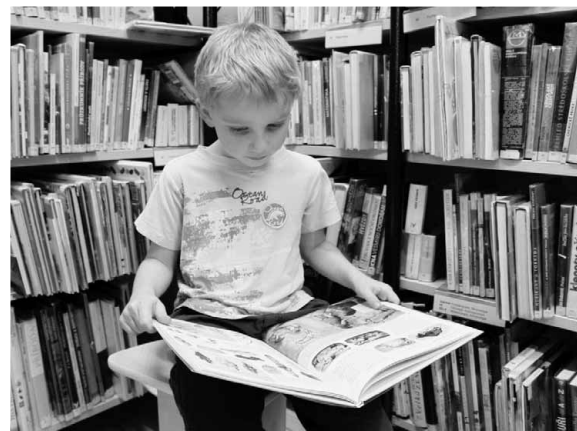
Velkou inspirací jsou vždy vzájemná setkání knihovnické pospolitosti, hodně nápadů jsme si přivezly ze Sobotky, z Jičína i dalších míst, kde pracují členky Klubu dětských knihoven SKIP ČR. Po rekonstrukci jsme se s radostí vrátili zpět, a protože v synagoze vzniklo samostatné půdní patro určené jen a jen dětem, nastartovalo nás to k dalším aktivitám.

Nové dětské oddělení se představuje...

Naše dětské království, které se rozprostírá do čtyř světových stran, najdete těsně pod střechem nově zrekonstruované synagogy (nad námi se tyčí pouze nová kopule). Platí zde zákony, které říkají, že k nám může vstoupit každý, kdo má rád knihy a umí s nimi zacházet, předkládá průkaz čtenáře, vrací vypůjčené knihy včas a v pořádku, nehlučí a neublíží ostatním. V dětském království všichni rádi čtou, bystře myslí, krásně mluví a šíří jeho slávu. Mezi „poddané“ patří cca 1600 dětí našeho regionu, v odpoledních hodinách fungujeme zároveň jako pomyslná pobočka družiny. Děti u nás tráví volné chvíle, píšou domácí úkoly, čekají na autobusové či vlakové spoje, ale HLAVNĚ si čtou a půjčují knihy.

Kde vznikl nápad spát v knihovně?

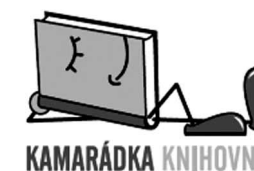
Na půdičce naší knihovny. Myšlenka přespat s dětmi u nás v knihovně vznikla po inspirativní přednášce dr. Václava Mertina, kterého jsme pozvali do Uherského Hradiště na seminář pro knihovnice jižní a severní Moravy. Zsvěceně hovořil o dětech, které nerady čtou, o vzorech, které by jim měla dát rodina, o tom, jak je krásné společně vyšetřit chvíličku ke společné četbě... Nápad byl na světě, a aby byl program první noci pestrý, pozvaly jsme také kolegyně z blízkých i vzdálených knihoven, které nás v tom nenechaly samotné. V tuto „první nultou“ pohádkovou noc v roce 2000 odešly od nocujících dětí elektronické pozdravy Mgr. Zlatě Houškové do Národní knihovny, prof. Zdeňku Matějčkovi, dr. Václavu Mertinovi i samotnému H. Ch. Andersenovi. A tak od roku 2000 každé narozeniny slavíme

Jeden ze čtenářů oddělení pro děti

Hradištské sluníčko – čtení večerničky

KAMARÁDKA KNIHOVNA

A co Kamarádka knihovna?

Radujeme se, že žijeme v krásné době a inspirujících podmínkách, máme štěstí, že jsme společně s našimi malými čtenáři mohli za rok 2012 získat titul Kamarádka knihovna, uvědomujeme si, že bez jejich originálních hlášek a jejich věrnosti bychom ocenění těžko dosáhli. Také máme štěstí na dospělé spřízněné knihovnické duše, kolegy a kolegyně i vedení knihoven, kteří dokázali bláznivý nápad s přespaním dětí v knihovnách dovést k realizaci. Je dobře, že se známe a víme o sobě. Moc všem děkujeme, považujeme si toho, že patříme do úžasné komunity, která soustavně zve děti ke čtení.

HANA HANÁČKOVÁ, MIRKA ČÁPOVÁ

detske@knihovnabbb.cz

Knihovna Bedřicha Beneše Buchlovan v Uherském Hradišti
(údaje za rok 2016)

počet obyvatel města:	25 254
celkový počet čtenářů:	20 638
z toho dětských čtenářů do 15 let:	1670, tj. 8 %

Foto: archiv Knihovny B. B. Buchlovan

Setkávání na pomezí

Neobvyklé setkávání probíhá již hezkou řádku let na pomezí Jihočeského kraje a Kraje Vysočina. Nejlepší dětští čtenáři se vždy na přelomu května a června každého roku sjíždějí v jednom ze čtyř míst – buď v Kamenici nad Lipou, Nové Včelnici, Rodinově nebo Jarošově nad Nežárkou (výjimečně jsme také byli jedenkrát pozváni do městečka Žirovnice). Na tom by nebylo nic zvláštního, kdyby je spolu s knihovnicemi nedoprovázeli také starostové obcí.

Kteřípak vrstevníci našich dětí z celé republiky se mohou pochlubit tím, že starostové s nimi tráví volný čas? A není to jenom o tom, že jsou fyzicky přítomní. Jsou aktivními účastníky celého programu! Poslední takové setkání, již jednácté, proběhlo koncem května 2016. Hostitelem tentokrát, ale v průběhu času již podruhé, byla naše jarošovská Pravdova knihovna. Jednak „byla na řadě“, ale měla k tomu i další významný důvod. V tomto roce si totiž připomínala 130. výročí své existence, navíc v čerstvě renovovaných prostorách! O to víc se k nám naši hosté těšili.

Kromě bohatého programu na ně čekal i narozeninový dort. Jeho úspěšnou likvidací bylo celé setkání zdárně zahájeno. Tematicky bylo zaměřeno na „život v rodové společnosti“. Proč zrovna bylo zvoleno toto téma, je jednoduché vysvětlit. Nápad byl inspirován přijmením našeho pana starosty, který se jmenuje Bohumil Rod. První část setkání se odehrála v prostorách knihovny. Matky rodu (knihovnice), stařešiny (starostové) i rodová drobtina Jestřábů, Krkavců, Rysů a Vlků (názvy rodů byly dány počátečními písmeny příslušných obcí), ti všichni museli prokázat postřeh, trpělivost a fantazii při plnění záladných úkolů, jako bylo např. vyhledávání a prezentování pozitivních (!) informací o jednotlivých rodových zvířatech v časopise *Příroda* nebo poslech a interpretace poznatků z textu *Starých českých a moravských pověstí* spisovatelky Aleny Ježkové, které jsme si jako dárek všichni odnesli ze setkání v Kamenici nad Lipou v předchozím roce.

Nejvíce jsme se ale pobavili při vymyšlení svých rodových jmen, některé nápady byly opravdu „vypečené“. Paměť i tělo si všichni (!) včetně sta-

rostů a knihovnic – na to u nás v Jarošově dbáme obzvláště – procvičili také v druhé části programu při zkoumání školní zahrady, která se od loňského roku může pyšnit certifikátem „přírodní“. Kromě poznávání stromů a soutěžního běžeckého slalomu mezi nimi jsme trénovali i odhad vzdálenosti či počtu přítomné zeleně. S prvotní nedůvěrou byl přijat úkol vytvořit totem rodu v podobě „živého obrazu“. Posléze však zaujal nejvíce a také pořádně „nakopl“ fantazii a kreativitu aktérů. Na zahradě si pak všichni za krásného (skoro letního) počasí nakonec užili ohně přátelství i opečených buřtů. Ani vybíjená na závěr některým ještě nestačila, a tak došlo i na spontánní kočkování a navazování nových dětských přátelství, než dospělí v zapadajícím slunci konečně zaveleli k odjezdu do svých domovů. Setkání se opět vydařilo a všichni se už těší na další v roce 2017, tentokrát v Rodinově.

Tohle vydařené setkání ale bylo pouze jednou z mnoha akcí, které nejen k připomenutí výše zmíněného 130. výročí svého trvání Pravdova knihovna uskutečnila. Bylo jich letos více než padesát a určeny byly všem věkovým kategoriím čtenářů i nečtenářů, prostě každému, kdo projevil zájem se společně s ostatními pobavit, rozšířit si znalosti o historii obce a o jiných oblastech, nebo třeba i přispět svojí „troškou do mlýna“ a potěšit ostatní svým umem a nadáním. Knihovna tak již dlouhá léta spojuje místní, ale mnohdy i přespolní, a naplňuje tak svoji komunitní funkci měrou více než vrchovatou.

MILENA KODÝMOVÁ

m.kodymova@centrum.cz

Průvodce kyberšikanou

ČERNÁ, Alena et al: *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem.*

Vydání 1. Praha: Grada, 2013. 150 s. Edice Psyché. ISBN 978-80-210-6374-7.

Publikace popisuje příčiny vzniku kyberšikany, rozdíl mezi klasickou šikanou a kyberšikanou, online obtěžováním a skutečnou kyberšikanou. Nastihuje motivy dětí k páchání kyberšikany a vůbec její živnou půdu. Na rozdíl od autorů jsem toho názoru, že agresori velmi dobře vědí, co dělají a co svou kyberšikanou způsobí.

Kyberšikanu autoři přiřazují spíše k nepřímé agresi, ale myslím si, že v současné době rychlých ICT technologií již může být zařazena do agrese přímé. Vždyť většina z nás je stále „online“, a tudíž je jí vystavena. Šíří se prostřednictvím sociálních sítí, online interaktivních her, elektronickou poštou, blogy atd. Autoři v knize vysvětlují pojmy: impersonance, ostrakizace, flaming, kyberharašení, kyberstalking, happy slapping, disinhibiční efekt aj. Za skutečnou kyberšikanu považují tu opakovanou, dlouhodobou a vnímanou jako ubližující. Na rozdíl od kyberútoků, které jsou označeny pouze jako online obtěžování.

Podle autorů se výskyt kyberšikany značně přeceňuje, a to právě z důvodu nepřesného vymezení tohoto pojmu.

Publikace popisuje znaky, které vykazují děti, jež procházejí kyberšikanou (mj. úzkost, smutek, výkyvy nálad, vyhýbání se používání nových technologií aj.). Představuje její aktéry i z pohledu, který je nám neznámý (kdy se například z agresora samotného stává obětí), oběti a jejich charakteristiku, ale i přihlížející, kteří v procesu kyberšikany hrají nezanedbatelnou roli. Když se někdo zastane oběti, může se lehce sám touto obětí stát. Zajímavé je, že obětím více pomáhají mladší děti. Kniha předkládá dopady kyberšikany na agresora samotného, na obětí i na přihlížejícího. Vysvětluje, jak tomuto jevu zamezit, jak se bránit, jaká je strategie jeho zvládnutí, možnosti prevence a intervence ze strany rodičů, institucí i dětí samotných (např. zásady bezpečného inter-

netu). Je důležité vědět, že virtuální útok může být stejně nebezpečný jako ten fyzický.

Kniha je proložena řadou osobních příběhů. Jeden je dokonce i tragický, který skončil sebevraždou. Autoři sice upozorňují, že tak daleko to nemusí dojít, že je to ojedinělý případ. Nemusí, ale bohužel dojít může. Samotní autoři připouštějí, že jde o hůře rozpoznatelný druh šikany.

Tento jev se podle mého mínění netýká pouze dětí a mládeže (i když těch asi nejvíce), týká se nás všech – celé společnosti. Vždyť kolik z nás dospělých je neustále „online“? Kolik z nás zanechává stopu na internetu, nemá dostatečně zabezpečené své počítače, dává své osobní údaje a neví pořádně komu? To v knize není dostatečně vyzdvíženo.

Protože se různá vysvětlení pojmu kyberšikana liší, mohou být mnohdy výsledky výzkumů zkrácené. To však neznamená, že by nemohlo být vysoké procento dětí vystaveno nepříjemným zážitkům vyplývajícím z používání internetu, ať již jde o kyberšikanu, online obtěžování, kyberútok. Internet by měl být bezpečným místem pro nás všechny. Bohužel, rizika vyplývající z jeho stinných stránek se často podceňují.

Kniha je strukturována do úvodu, šesti kapitol (každá z kapitol je rozpracována do několika podkapitol a je uzavřena seznamem použité literatury), slovníčku pojmů, kde většina pojmů je nejen vysvětlena, ale i přeložena do angličtiny, a rejstříku. Doplnují ji tabulky a grafy, bohužel pouze černobíle, a tudíž splývající s textem. Publikace také obsahuje výsledky výzkumu provedeného na přelomu let 2011/2012 na školách v Jihomoravském kraji. Je sice určena především pro sociální pracovníky, učitele, psychology a lidi z pomáhajících profesí, ale domnívám se, že je prospěšná i pro knihovníky a informační pracovníky.

RENÁTA SALÁTOVÁ renata.salatova@nkp.cz

Pozdrav Aleši Brožkovi

Letos na konci ledna skončil na místě ředitele Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem Ing. Aleš Brožek a odchází do důchodu. Na stránkách *Čtenáře* jsme se s jeho jménem setkávali u řady příspěvků, jejichž byl autorem. Proto rád využívám této příležitosti, abych mu zároveň s přáním všeho dobrého do další životní etapy poděkoval jménem redakční rady a redakce časopisu za dosavadní spolupráci a vyjádřil naději, že tato spolupráce nekončí, ale naopak že se otevírá prostor pro její pokračování.

Osobu kolegy Brožka není v českém knihovnickém prostředí potřeba představovat. Kromě dlouholetého vedení krajské knihovny v Ústí nad Labem (funkci ředitele převzal v roce 1990) se aktivně zapojuje do činnosti knihovnických spolků a do podpory všeho, co je v našem oboru nové a přináší prospěch uživatelům. Mezi knihovníky proslul jako neúnavný organizátor akvizičních seminářů, trpělivý garant techničtější zaměřených bloků na konferenci *Knihovny současnosti* nebo jako vlídný, byť lehce ironický průvodce při předávání medailí Z. V. Tobolky. Pokud by jej někdo z mladších kolegů přece jen neznal, tak vězte, že jeho heslo se nachází ve *Slovníku českých knihovníků* na webu Národní knihovny ČR a také ve Wikipedii.

Ve *Čtenáři* se Aleš Brožek v poslední době zabýval především problematikou zpřístupňování digitálních kopií dokumentů v systému Kramerius. Naposledy se k tomuto tématu vyjádřil přehledovou statí *Kramerius v českých a slovenských knihovnách na konci roku 2015* (*Čtenář* č. 5/2016, s. 175–178). Pro jeho texty je typická fundovanost, schopnost přesného vyjádření, záliba v datech a ve srovnávacích přehledech, umění vtipně glosovat. Domnívám se, že to jsou všechno vlastnosti, které využil také ve své ředitelské funkci, proto ji zvládal úspěšně, s přehledem i s jistou elegancí. Osobně mám rád jeho články a reportáže z návštěv zahraničních knihoven, v nichž dokázal posoudit kvalitu služeb a nahléd-

nout do knihovnických procesů očima zkušeného knihovníka a zároveň zvědavého badatele.

Aleš Brožek je nejen u nás, ale i ve světě uznávaným odborníkem v oboru zvaném vexilologie, zabývající se historií a symbolikou vlajek a praporů. A tady, myslím, je to podstatné, co dává jeho práci hlubší rozměr. Ve své osobě spojuje roli knihovníka s rolí badatele. V pozici knihovníka dobře ví, co potřebuje uživatel, a zřejmě to platí i obráceně – jako uživatel má přehled o informačních zdrojích a dokáže je plně využít, proto píše zasvěcené články o práci se systémem Kramerius a zřejmě i proto má jako vexilolog na svém kontě některé zajímavé objevy včetně těch, které se týkají historie naší státní vlajky.

Přeji kolegovi Aleši Brožkovi hodně zdraví a věřím, že to šťastné spojení profese a záliby v jeho osobě bude pokračovat i v dalších letech, kdy roli knihovníka formálně ukončí a na bádání mu zbude více času. V jeho bohaté bibliografii zaujímá významné místo kniha *Lexikon vlajek a znaků zemí světa*, která se dočkala dvou českých a jednoho německého vydání. Lze očekávat, že brzy k nim přibudou další tituly na toto téma. Již dříve se v jednom rozhovoru pro internetové noviny svěřil, že by rád dokončil knihu o české vlajce. Přejme si, aby jej přitom neopustil zájem vyjadřovat se dál také ke knihovnickým záležitostem a aby se tak dělo i na stránkách *Čtenáře*.

JIRÍ MIKA | mika@svkkl.cz

Foto: Denisa Szaffnerová

Vzpomínka na Aurelii Němcovou

Ve věku nedožitých 87 let zemřela PhDr. Aurelie Němcová (29. 12. 1929 Ostrava-Radvanice – 3. 11. 2016 Petřvald), osobnost moravskoslezského knihovnictví, zakládající členka SKIP a čestná členka Regionálního výboru SKIP 10. Vyrůstala v období války, studovala v době společenských a politických přeměn u nás, které nebylo vždy jednoduché. Ale obstála se ctí díky svému optimismu, houževnatosti a pracovitosti, zájmu o obor.

Aurelie Němcová se narodila v rodině obchodníka Diblíka jako druhé dítě po bratru Karlovi, profesionálním vojákově, který byl prohlášen nezvěstným v 50. letech během válečných konfliktů (Maďarsko, Korea). Po Aurelii přišly na svět ještě čtyři další děti, tři sestry a bratr. Všem jejím sestřám je již přes 80 let a dosud jsou stále velmi aktivní. Dlouhověkost a práci ve prospěch společnosti mají sestry Diblíkové zřejmě danou v genech.

Buržoazní původ jí znesnadnil vzdělání. Vysokou školu vystudovala až v 70. letech dálkově při zaměstnání (1973). Avšak středoškolské vzdělání ji velmi dobře připravilo do profesního života, zejména ve znalostech cizích jazyků (měla státní zkoušky z němčiny a angličtiny). Celý profesní život spojila s knihovnictvím, zejména s oblastí vědeckých, technických a ekonomických informací (VTEI), v letech 1948–1956 ve Vítkovických železárnách, a to v rámci útvaru technicko-ekonomických informací na úseku práce s uživatelem spojeného s bibliograficko-informační činností. Krátkou dobu také pracovala ve Státní vědecké knihovně v Ostravě, OKD a v letech 1967–1978 v Ústřední knihovně Vysoké školy báňské (VŠB) v Ostravě.

I v důchodu byla velmi aktivní. Vedla zahraniční korespondenci a tlumočila ve firmě, která vyvážela do ciziny pracovní oděvy. Krátce působila jako kustodka ve výstavní síni. Jako průvodkyně jedné cestovní kanceláře provázela po území ČR, SR a Rakouska turisty. V důchodu působila

rovněž jako předsedkyně Klubu důchodců z bývalého odboru Automatizace řízení OKD, pro jehož členy pořádala kulturní a vzdělávací akce. Jako lektorka angličtiny zase pracovala pro Společnost přátel USA Česko-Americký klub, jehož byla členkou, stejně jako dlouhá léta aktivně působila v Českém svazu žen a v Červeném kříži. Aktivně se zapojovala do četných aktivit SKIP, zejména do akcí pořádaných pro seniory. Stále se velmi zajímala o rozvoj knihovnictví.

Paní Němcová také ráda sportovala, byla členkou Sokola Radvanice, milovala horskou turistiku a cestování. Rovněž cestování bylo její vášní. S rodinou tak poznala téměř celou Evropu. Jako správná knihovnice měla vždy na cestách nejnovejší vydání bedekru a vedla cestu ostatních za poznáním. Řadu let měla předplatné do všech ostravských divadel a divadlu zůstala věrna i v důchodu. Kvůli pohnutým rodinným osudům byla silně fixována na svou rodinu, sourozence a hlavně na své dva syny a jejich rodiny. Dožila se i narození pravnuka.

Paní Aurélie Němcová nás vždy rozesmála svým humorem a nakazila svým celoživotním optimismem. Fascinovala nás svou elegancí i životním nadhledem. Byla to opravdová dáma, která dokázala i nepříjemné věci sdělit s velkým taktem a noblesou.

ZUZANA BORNÁ | okpb@opava.cz

Pohádka jedenáctá: Strategie komunikace

Hodně se o ní mluví, ale nikdo ji nikdy neviděl. Takže je to něco jako nadpřirozená bytost, výborný námět na poslední pohádku.

Strategii komunikace si můžete vytvořit během jednoho večera v hospodě. Má, pravda, vadu v tom, že není široce prodiskutována lidmi z vaší organizace. Není opřená o solidní hloubkové rozhovory s klienty. Ale je pořád stokrát lepší než žádná strategie.

Má vaše knihovna nějakou strategii rozvoje organizace nebo aspoň zformulovanou vizi? Mluví se tam o klientech – je tam řečeno, kdo to je a co si o nás má myslet, proč k nám má chodit? Tak, tady máte zadání pro komunikační strategii. Jestli se to nikde nepíše, zajděte si za panem ředitelem nebo paní ředitelkou a chtějte to po nich. Kdo je pro nás nejdůležitější klient v následujících několika letech? Co chceme, aby tenhle typ člověka u nás dělal a myslel si o nás? Za ho-

dinku povídání si to odnášíte v kapse (pište si!). No a jestli vedení neví, chodí kolem horké kaše a nechce se přiklonit k žádnému clientskému segmentu a mluví o široké veřejnosti, tak pozor, pst! Něco vám prozradím: s širokou veřejností nic nepořídíte.

Vezměte rozum do hrsti a rozhodněte se sami! Udělejte si zadání z toho, co o organizaci víte, na vlastní pěst. Napište si: Komunikaci organizace budu orientovat na... Chci, aby si o nás mysleli, že jsme... Chci, aby k nám chodili, vodili k nám své děti, cokoli. A položte si finální otázku: Jak to udělám? Musí se tomuto cíli nějak přizpůsobit fungování organizace? Nebo mám všechno v rukou jako člověk od komunikace? S kým budu mluvit, co mu budu říkat, co chci, aby si myslel, aby udělal? Jakými různými způsoby mu můžu sdělení doručit? Z které strany ho mohu podpořit?

Až si tohle zodpovíte, budete mít komunikační strategii. Díky ní si snáz stanovíte priority, budete lépe psát, cíleněji oslovovat novináře. Díky ní bude vaše práce dávat větší a dlouhodobý smysl. Postupně uplatňujte svou strategii v diskusích s lidmi z organizace. No a určitě ji uplatňujte postupně tím, jak se budete seznamovat do větší hloubky s potřebami potenciálních klientů, zadáními managementu i města a samozřejmě zpětnou vazbou v podobě spokojených a vracejících se klientů.

Není to raketová věda. Je to jen série malých rozhodnutí, která mohou mít velký vliv na výsledky. Je to jen strategie. Zaměření na priority. Nic víc.

VĚRA ONDŘICHOVÁ
| vera.ondrichova@gmail.com

Kdo mi bude vyprávět?

Audioknihy byly v roce 2016 nejrychleji rostoucím segmentem na globálním nakladatelském trhu. Za rok došlo k nárůstu o třicet procent a nic nenaznačuje, že by se v roce 2017 trend změnil. Zvyšuje se počet titulů, prodejů a hlavně posluchačů. V nové rubrice si postupně audioknihy představíme a v širších souvislostech nahlédneme pod pokličku zdánlivě nového fenoménu, který klepe na dveře knihoven.

Zatímco nástup digitální četby se po mnoha letech poprvé zbrzdil, mluvené knihy jsou na vzestupu. Přestože v českých hájích a luzích se stále vedou diskuse, zda se poslech audioknihy může rovnat četbě knihy, v USA se už seriózně a na nejvyšší marketingové úrovni řeší, zda se nové médium bude časem v popularitě měřit s hudbou a filmy. Na poslechu knih je totiž cosi uhrančivého, co se nedá předat jinak než vlastním zážitkem. I audiovydavatelé vědí, že nejdůležitější je lovit nové a nové prvoposluchače, kteří okusí kouzlo mluvené knihy a poslechu propadnou.

● KNIHOVNÍK SI MUSÍ POSLECH MLUVENÉ KNIHY VYZKOUŠET

Pokud vám mluvená kniha nic neříká, seznamte se s ní. Vyberte si novinkový a vám neznámý titul od svého oblíbeného autora či z oblíbeného žánru. Přesvědčte se, že vám je hlas narátora příjemný. Nesnažte se hned při prvním poslechu odřídit trasu z Chebu do Ostravy, uvařit pětichodový oběd či uběhnout půlmaratón. Udělejte si prostě jen pohodlí, uvařte si kávu, dívejte se z okna do zahrady či zůstaňte v přítmi a relaxujte s očima zavřenými. Vychutnejte si ten luxus, že vám není pět, a přesto vám teď někdo bude číst.

Audiovizuální multitaskingová generace

Naše kultura reprezentovaná učiteli a mentory všeho druhu se snaží udržet tisková média jako nejvyšší hodnotu. Dětem se vtoukají do hlav, že ne poslech, ne podívání, ale jediné četba černých neposedných písmen z nich udělá lepší lidi. Jenže nastupující generace je díky novým prostředkům komunikace audiovizuální, dávno ví, že se příběh může vyprávět obrazem a že slovo může být nesené přednesem.

Mladí lidé jsou zvyklí zabývat se několika činnostmi najednou a kniha není pro ně vždy tím nejlepším společníkem.

Foto: archiv autorů

Kolem ohně a rozhlasových přijímačů

Na čtení potřebujeme dobré světlo, tma svědčí vypravěčům. První příběhy jsme slyšeli zachumlání v peřinách. Nezáleželo na tom, zda byly čtené či vyprávěné. Byl to hlas, který lidské mládě lákal do světa slov. Jazykem se stáváme člověkem, slova modelují náš svět, naše myšlení, naši představivost. S každým novým slovem se otevřely nové možnosti jak rozumět, jak uspořádat chaos vjemů.

Ještě dřív, než jsme nastoupili do školy, jsme zakusili kouzlo příběhů vyprávěných na rodinných sešlostech, kolem táboráku s kamarády, odposlechli jsme vyprávění cizích lidí ve vlakových kupé. A ještě dlouho po tom, co jsme již číst uměli, jsme vděčně zasedli ke kuchyňskému stolu, abychom si společně vyposlechli rozhlasovou pohádku.

● POSLUCHÁNÍ NENÍ MÉNĚ DŮLEŽITÉ NEŽ ČTENÍ

V knihovnách čteme dětem a i dospělí čtenáři ocení, když si mohou poslechnout úryvek z čteny. Kdo někdy četl před publikem a není zároveň herec, ví, jak je to nesnadný úkol. Hlas může kvalitu textu podtrhnout, ale také zabít. Zkuste do programů se čtenáři zařazovat též ukázky z audioknih.

V autech, autobusech a jiných tlačenících

Před vynálezem knihtisku byla kniha dostupná jen hrstce vyvolených. Ještě před sto lety byl zážrak techniky, že kromě živé hudby je možné poslechnout si hudbu reprodukovanou. Soudobé technické možnosti jdou mnohem dál. Každý s sebou může nosit chytrý telefon a poslouchat z něj hudbu, číst si texty v elektronických formátech či sledovat filmy. Takže je načase uvědomit si, v jakých situacích dáváme přednost četbě, v jakých raději sledujeme film, kdy toužíme po hudbě a kdy po mluveném slově.

● JAK NAPLNIT TOUHU PO KNIZE, KTEROU NEMŮŽEME ČÍST

Být čtenářem není vždy možné. Ačkoli toto tvrzení vypadá dosti troufale, je pravdivé.

Děti by si četly pořád, jen číst ještě neumí, takže jsou odkázány na ochotu dospělých jim předčítat.

Dospělí by si rádi četli, ale nemají čas. Musí se starat o rodinu, vykonávat řadu domácích prací, dojíždět do zaměstnání či do školy, udržovat se fit. Celé hodiny zírají do monitoru a večer mají unavené oči.

Starší lidé se často těší, jak si budou konečně číst, a pak zjistí, že v knihách, které si celý život schraňovali, jsou malá písmenka (která dříve měla „normální“ velikost) a že jim celkově četba dělá kvůli očím problémy.

Síla hlasu

Proč vlastně tak moc trváme na tom, že příběh si musíme sami přečíst? Copak jsme zapomněli, jak slastné bylo vyprávění? Jak osvobodilo naše

ruce, které se mohly zaobírat něčím jiným, a naši mysli?

Podmanivý a zároveň školený hlas dokáže se slovy zázraky. Příběhy převedené do zvukové podoby se náhle zdají být živější, zajímavé, prostě jiné. A přitom se nejedná o – jednoduše řečeno – pouhé přečtení textu někým jiným. V následujících dílech našeho seriálu se určitě zmíníme o kvalitě a potřebnosti profesionálních narátorů (vypravěčů, herců), ale v tomto úvodním díle zůstaneme u těch nám nejbližších vypravěčů.

Jako dospělí známe charismatické jedince, kteří umí opravdu podat vtip, vyprávět historku z dovolené či sdělit své zážitky z knihovnického prostředí či z našeho školství. Ti lidé nejsou herci, neprošli žádnou uměleckou školou. Oni prostě umějí vyprávět.

Jako děti jsme to nerozebírali. Věděli jsme však přesně, kdo nám pohádku dokáže vyprávět nejlépe. Věděli jsme také, koho z rozlehlé skupiny příbuzných posloucháme nejraději.

Toho, díky němuž jsme do příběhu mohli vstoupit. Mohli jsme příběh vidět, prožívat, a přitom jsme jej nemuseli číst.

Poslouchání je jedna z možností, jak vnímat příběh.

Čteme příběh: v knize, ve čtečce či na počítačovém monitoru, ale i v ručně psaném deníku. Vidíme příběh: ve filmu, v divadle, v televizi, ale též v komiksu či výtvarném díle.

Hrajeme příběh: ve hře naživo, ať už dětské, larpu (populární hry s rolími, kdy jejich účastníci sami vytvářejí příběh) či divadelní improvizaci, nebo počítačové.

Posloucháme příběh: „čteme“ jej ušima, uvolníme oči a kromě významu slov vnímáme i jejich zvukomalebnost, hudbu slov, rytmus vět, zabarvení promluvy, melodičnost hlasu.

Jak nabídnout audioknihu čtenářům

Ač se to zdá neuvěřitelné, mnozí čtenáři vnímají nabídku audioknih s nevolí. Mají pocit, že jejich čtenářské kvality podceňujeme. Někdy poslech odmítají se stejnou vervou, s jakou se lidé zastá-

vali formanských vozů a odmítali, aby přes jejich město vedla železniční trať.

Nejlepším argumentem je ukázka z audioknihy

Běžně zazní otázka audiobezvěrců: *Proč bych to měl poslouchat, když si to mohu přečíst?*

Z vlastní zkušenosti můžeme potvrdit, že nejlepší odpovědí je pustit zvukovou ukázkou z té které audioknihy. Člověk, který má rád knihy a chlubí se svým knihomolstvím, se do příběhu knihy zaposlouchá stejně samozřejmě, jako když jej čte.

Poslech (a případná následující obliba) audioknihy ovšem vyžaduje tři podmínky:

1. Audiokniha musí vycházet z kvalitní knižní předlohy.

2. Příběh musí být namluvený vynikajícím narátorem (hercem, dabérem).

3. Režijní zpracování (vč. hudby či ruchů) musí být na vysoké úrovni. To se týká i kvality zvuku jako takového.

Foto: archiv autorů

Jak poslouchat třicetihodinové příběhy?

Argument proti slyšíme takřka od každého čtenáře. Hrůza v jeho tváři je nefalšovaná a zorničky jsou rozšířené děsem. Do té doby, než uslyší tu nejjednodušší možnou odpověď: *Také čtete tisícistránkovou knihu najednou?* Pak jen řekne „aha“ a pousměje se nad tím, co to vlastně vyřkl.

Audioknihy jsou rozdělené podle kapitol stejně jako v knižních předlohách. V případě jednotliho textu jsou strukturované na jednotlivé části, které je možné si pouštět zvlášť. Posluchač i čtenář mají stejnou možnost: mohou vnímat příběh v takových „dávkách“, jaké si sami zvolí. Jak prostě, milý Watsone...

JIŘÍ W. PROCHÁZKA a KLÁRA SMOLÍKOVÁ

KOŘÍNKOVÁ, Marcela a Zuzana PACINOVÁ. Když vidím člověka, kterému jsem pomohla, má to pro mě smysl. *Veřejná správa*, 2016, 27(24), s. 10–11. ISSN 1213-6581.

Rozhovor s Martinou Kořínkovou, dětskou knihovnicí v Knihovně Kroměřížska o biblioterapii, významu této psychologické metody, získávání vědomostí i zkušeností, školení, „ordinančních hodinách“ biblioterapie v Knihovně Kroměřížska, získávání a doporučování vhodné literatury, organizaci kurzů pro jiné knihovny. Další příspěvek o biblioterapii viz PACINOVÁ, Zuzana a Šárka KAŠPÁRKOVÁ. Biblioterapie pomáhá. *Veřejná správa*, 2016, 27(24), s. 9. ISSN 1213-6581.

7 knihoven roku 2016. Biblio: o knihách ze všech stran, 2016, 4(9)(11), s. 2. ISSN 2336-1921.

Příspěvek popisuje vítězné a oceněné knihovny za rok 2016. Představuje jejich fondy, služby, jejich uživatele, informuje o tom, za co svoje ocenění získaly. Ocenění předával ministr kultury Daniel Herman.

RICHTER, Vít a Vladana PILLEROVÁ. Máme tři druhy knihoven. Snažme se o to, aby jich co nejvíc bylo moderními osvětovými a kulturními centry. *Moderní obec: odborný časopis pro veřejnou správu*, 2016, 22(12), s. 56–57. ISSN 1211-0507.

Článek popisuje měnící se roli knihoven v dnešní společnosti. Věnuje se průzkumu provedenému Národní knihovnou ČR v květnu 2016, který se týká prostorového a technického vybavení veřejných knihoven. Poté seznamuje čtenáře s možnými způsoby rekonstrukce knihoven, řešením nedostatečného a nevyhovujícího prostoru, s bariérami v knihovnách, dále s interiéry knihoven a jejich technickým vybavením. Článek doplňuje tabulka a graf.

DRECHSLEROVÁ, Lenka. Lidé neřeší, kdy mohou do knihovny přijít, otevřeno je osm hodin denně. *Veřejná správa*, 2016, 27(25–26), s. 32–33. ISSN 1213-6581.

Rozhovor s vedoucí Obecní knihovny v Rapotíně Lenkou Drechslerovou o ocenění, které knihov-

na v roce 2016 získala, dále o samotném provozu knihovny, otevírací době (40 hodin týdně!), zaměstnancích, nákupu knih, akcích pro děti, o činnosti informačního centra, které je spojeno přímo s knihovnou. Další rozhovor o knihovně v Rapotíně viz ŽERNÍČEK, Pavel a Zuzana PACINOVÁ. *Veřejná správa*, 2016, 27(25–26), s. 30 až 31. ISSN 1213-6581

KUBÍČKOVÁ, Klára. Zahod'te Babičku! *Víkend Dnes*, 2016, č. 50, s. 4. ISSN 1210-1168.

Autorka v článku analyzuje předpoklady vzniku dětského čtenářství, jeho počátky a jednotlivé fáze. Všimá si předčítání a jeho úlohy při vzniku dětského čtenářství. Poté popisuje doporučenou četbu (dříve povinnou četbu), rozdíly mezi čtením doma a čtením ve škole. Věnuje se motivaci dětí a mládeže ke čtení, v závěru předkládá pozitivní dopady čtenářství na budoucí život člověka. Pro svůj článek čerpá informace mimo jiné z průzkumu dětského čtenářství od Ireny Prázové (*České děti jako čtenáři*, nakladatelství Host) a Jiřího Trávnicka.

KALOUSKOVÁ, Jana a Jiří TRÁVNÍČEK. Národní knihovna trpí nestabilní personální politikou. *Literární noviny*, 2016, č. 12, s. 3. ISSN 1210-0021.

Rozhovor s Janou Kalouskovou, ředitelkou Městské knihovny v Ústí nad Orlicí, o dvaceti pěti letech v ředitelské funkci, o službách knihovny, transformaci knihovny z okresní knihovny na knihovnu městskou, změnách financování knihovny, službách, čtenářích a akcích této instituce. Dále se článek věnuje oslabené personální politice Národní knihovny České republiky a dopadům tohoto negativního jevu na činnost knihoven v České republice.

HONUS, Aleš. Požár knihovny vyvolal vlnu solidarity. *Právo – severní Morava a Slezsko*, č. 264 (20161111), s. 10. ISSN 1211-2119.

Článek popisuje solidaritu s Městskou knihovnou v Novém Jičíně, kde požár v říjnu loňského roku zničil část knihovního fondu oddělení pro dospělé, včetně vybavení knihovny. Větší škodu způsobil popálek než oheň samotný.

Před 125 lety, **1. 3. 1892**, se narodil japonský spisovatel **Rjúnosuke Akutagawa** († 1927), „otec“ moderní japonské povídky; k nejznámějším patří *Obraz pekla*, *Rašómon* nebo *V houštině*; podle několika jeho povídek vznikl slavný oscarový film Akiry Kurosawy *Rašómon* (1950).

Před 75 lety, **2. 3. 1942**, se narodil americký prozaik **John Irving**, jeden z neúspěšnějších spisovatelů současnosti, nositel Oscara za scénář k filmové adaptaci vlastního románu *Pravidla moštárny*; jeho románové dílo vyšlo v češtině kompletně: *Svobodu medvědům*, *Pitná kúra*, *Manželství do 158 liber*, *Svět podle Garpa*, *Hotel New Hampshire*, *Pravidla moštárny*, *Modlitba za Owena Meanyho*, *Syn cirkusu*, *Rok vdovou*, *Čtvrtá ruka*, *Dokud tě nenajdu*, *Poslední noc na Klikaté řece*, *V jedné osobě a Ulice Záhadných tajemství*.

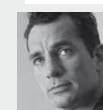

Před 90 lety, **6. 3. 1927**, se narodil kolumbijský spisovatel a novinář **Gabriel García Márquez** († 2014), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1982), autor proslulých románů a novel *Sto roků samoty*, *Podzim patriarchy*, *Kronika ohlášené smrti*, *Láska za časů cholery*, *Generál ve svém labyrintu*, *O lásce a jiných běsech*, *Zpráva o jednom únosu*, *Na paměť mým smutným courám*, *Zlá hodina*, *Všechna špína světa*, paměti *Žít*, *abych mohl vyprávět*, řady povídek či dokumentárních knih.

Před 130 lety, **8. 3. 1887**, zemřel francouzský spisovatel **Paul Féval** (* 1816), autor historických dobrodružných románů (např. *Hrbáč*) a kriminálních románů-fejetonů (např. *Tajnosti Londýna*).

Před 110 lety, **9. 3. 1907**, se narodil **Mircea Eliade** († 1986), rumunský religionista, historik a filozof náboženství, spisovatel a esejista, autor *Dějiny náboženského myšlení* a mnoha dalších odborných spisů a esejistických knih, ale také povídek, novel a románů (např. *Had*, *Slečna Kristýna* či *Bengálská noc*); od roku 1945 žil v exilu.

Před 80 lety, **10. 3. 1937**, zemřel v pařížském exilu ruský spisovatel **Jevgenij Zamjatin** (* 1884), jehož nejznámějším dílem je antiutopický román *My*, který ovlivnil podobně laděné slavné romány 1984 G. Orwella, *Konec civilizace* A. Huxleyho nebo 451 *stupňů Fahrenheit* R. Bradburyho.

Před 95 lety, **12. 3. 1922**, se narodil americký spisovatel **Jack Kerouac** († 1969), jeden z hlavních představitelů beat generation, autor románů a próz *Na cestě*, *Dharmoví tuláci*, *Vize Codyho*, *Doktor Sax*, *Podzemníci*, *Mag* aj.

Před 80 lety, **15. 3. 1937**, zemřel americký spisovatel **Howard Phillips Lovecraft** (* 1890), autor proslavený především povídkami psanými ve stylu fantasy, sci-fi a hororu, např. *Volání Cthulhu*, *Vyděděnec*, *Měsíční močál*, *Hrobka* aj.

Před 85 lety, **18. 3. 1932**, se narodil **John Updike** († 2009), jeden z nejvýznamnějších amerických spisovatelů 20. století, dvojnásobný držitel Pulitzerovy ceny a řady dalších cen; česky vyšly např. romány *Kentaur*, *Králíku, utíkej!*, *Králík se vrací*, *Králík je bohatý*, *O farmě*, *Chceš si mě vzít?*, *Dvojice*, *Čarodějky z Eastwicku*, *Vdovy z Eastwicku*, *Gertruda a Claudius*, *Vesnice a Terorista*, výbor z povídek *Milenci a manželé* a výbor z básní *Domácí biograf*.

Před 125 lety, **22. 3. 1892**, se narodil český spisovatel a novinář **Karel Poláček** († 1945), autor románů *Muži v offsidu*, *Hostinec U Kameného stolu*, *Okresní město* nebo *Bylo nás pět*.

Před 130 lety, **23. 3. 1887**, se narodil **Josef Čapek** († 1945), český malíř, grafik a spisovatel, bratr Karla Čapka, s nímž napsal např. hry *Ze života hmyzu*, *Lásky hra osudná* a *Adam stvořitel* a pro jehož hru *R.U.R.* vymyslel slovo *robot*; napsal např. baladický román *Stín kapradiny*, esej *Kulhavý poutník* nebo oblíbené pohádkové *Povídání o pejskovi a kočičce*; patří k nejvýznamnějším českým malířům, grafikům a ilustrátorům; zahynul v koncentračním táboře Bergen-Belsen. Před 55 lety, **31. 3. 1962**, se narodil neúspěšnější český spisovatel současnosti **Michal Viewegh**; po prvotině *Názory na vraždu* zaujal románem *Báječná léta pod psa*, po němž následovaly další bestselery: *Výchova dívek v Čechách*, *Účastníci zájezdu*, *Román pro ženy*, *Báječná léta s Klausem*, *Vybíjená*, *Román pro muže*, *Bio manželka*, *Mafie v Praze*, *Andělé všedního dne*, *Mráz přichází z Hradu*, *Bio manžel*, *Melouch* aj.; kromě románů píše i povídky a novely, vydal tři deníky, pohádky či zdařilé literární parodie *Nápady laskavého čtenáře*.

Problémy veřejných knihoven v Anglii pokračují

Během roku 2016 pokračovala diskuse o těžkostech, kterým jsou vystaveny veřejné knihovny v Anglii.

V dubnu vydala parlamentní knihovna House of Commons Library *Briefing Paper* č. 5875, ve kterém autoři J. Woodhouse a N. Dempsey shrnují současnou situaci veřejných knihoven (<http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN05875/SN05875.pdf>).

Podle jejich údajů klesl během deseti let počet knihoven o 13 % (2005: 4392, 2015: 3527), počet návštěv uživatelů o 25 % (2005: 332 mil., 2015: 249 mil.) a počet knih ve fondech o 27 % (2005: 103 mil., 2015: 75 mil.). Zároveň v knihovnách stoupl počet dobrovolných pracovníků. Knihovnická asociace CILIP se k tomuto problému vyjádřila v tom smyslu, že práce dobrovolníků je sice cenná, ale neměla by nahrazovat práci profesionálů.

V prosinci pak vydalo ministerstvo kultury (Department for Culture, Media & Sport) obsažený dokument týkající se problémů veřejných knihoven pod názvem *Libraries Deliver: Ambition for Public Libraries in England 2016 to 2021* (<https://www.gov.uk/government/publications/libraries-deliver-ambition-for-public-libraries-in-england-2016-to-2021>). Slovo „ambice“ v podtitulu naznačuje, že ministerstvo má v úmyslu situaci napravit. Dokument zdůrazňuje kulturní hodnotu veřejných knihoven. Knihovny pomáhají lidem ke zkvalitnění života, jsou oporou od kolébky ke hrobu. Nabízejí jim možnosti, které by jinak neměli.

Institute The Libraries Taskforce, založená v březnu 2015, připravuje fond (4 mil. £) nazvaný *Libraries: Opportunities for Everyone* na financování projektů, které poskytnou nové možnosti uživatelům knihoven, aby knihovny „udržely krok“ s potřebami vyvíjející se společnosti (<http://www.artscouncil.org.uk/funding/libraries-opportunities-everyone-innovation-fund>).

Podle tohoto dokumentu má téměř 60 % obyvatel členskou legitimaci veřejné knihovny. Počet návštěv uživatelů ve veřejných knihovnách během období 2014–2015 převýšil součet návštěv ligových fotbalových zápasů, kin a hlavních deseti turistických atrakcí (224,6 mil.). Každou vteřinu navštívili uživatelé průměrně více než tři webové stránky knihoven (celkem 96 mil. návštěv). Tento velice optimistický pohled však nesouhlasí s informacemi ze shora citovaného materiálu *Briefing Paper*.

Knihovny mají obohatit kulturní tvořivost, zvýšit gramotnost, zlepšit přístup k digitálním zdrojům, podpořit individuální rozvoj obyvatel, jejich zdraví, spokojenost a blahobyt. Bylo by jistě žádoucí, aby se ambice tohoto dokumentu uskutečnily. Bohužel však tomu ani sami knihovníci docela nevěří a jsou poznamenáni pesimismem, jak ukazuje blogový článek *Insecurity, fear, frustration and helplessness* G. X. Todda (<http://www.thebookseller.com/blogs/insecurity-fear-frustration-and-helplessness-446191>). Autor popisuje, s jakým nadšením původně on i jeho kolegové pracovali ve veřejných knihovnách, kdežto dnes trpí pocitem nejistoty, strachu, frustrace a bezmocnosti. Nejde jen o to, že se bojí ztráty zaměstnání, ale také je tíží dotazy čtenářů, zda se jejich knihovna bude rušit.

Je mi z toho smutno, protože – podobně jako zmíněný autor blogového článku – mám vzpomínky na nadšenou práci se čtenáři v knihovnách. Nikdy by nás tehdy nebylo napadlo, že by existence knihoven mohla být ohrožena. A tak doufám, že ty dva dokumenty, o kterých dnes píš, nejsou jen prázdnými slovy.

SYLVA ŠIMSOVÁ

Turbulentní změny v ekonomické i společenské oblasti mají nevyhnutelný vliv i na knihovny a jejich manažery. Na ty jsou stále důrazněji kladeny nové úkoly ze strany zřizovatelů a klientů. Nové dovednosti musí získat v oblasti financí, fundraisingu, v organizační politice a hodnocení činnosti své organizace a pracovníků. Důležité je také pochopit svoji vedoucí roli jako strategického myslitele, vizionáře a motivátora, který inspiruje tým. Knihovny bojují s personálními problémy, zkušení vedoucí odcházejí do penze a kvalitních lídrů je stále méně. Jednotlivé role lídra se pochopitelně mění podle velikosti a typu organizace, vedle tradičních metod vedení lidí je třeba uplatňovat také zdravý úsudek. V současných turbulentních časech musí vedoucí knihoven přehodnotit organizační strukturu a nabídku informačních služeb srovnávat s konkurencí. Důležité je nabízet ve všech typech knihoven kvalitní a důvěryhodné informace a propagovat jejich hodnotu. Není vhodná doba pro odpočívání na vařínech, vedoucí pracovníci musí definovat dlouhodobé strategie rozvoje svých organizací, zajistit jejich udržitelnost. V knihovnách musí pracovat kvalifikovaní informační specialisté, kteří budou flexibilně reagovat na rychlé změny požadavků uživatelů. Nejdůležitější je pochopitelně úzká spolupráce se zřizovatelem knihovny a průběžná komunikace oběma směry. Neexistuje pouze jediný správný model poskytování informačních služeb a zajištění udržitelnosti organizace; vedoucí pracovník musí využívat metody fundraisingu, v oblasti zajištění financování činnosti knihovny musí být kreativní a zaměřit se na vícezdrojové financování.

(*IFLA Journal* – Volume 42, Number 3/October 2016, s. 162–178)

V roce 1996 byla ve Švédsku dokončena rozsáhlá studie na téma: Jak budou vypadat knihovny v roce 2045. Studii připravila Švédská národní knihovna ve spolupráci se studenty. Tato studie popisuje a analyzuje vývoj vědeckých a akademických knihoven ve Švédsku od roku 1990 a jejím cílem bylo poskytnout podklady pro politická rozhodnutí týkající se knihoven. Organizátoři studie chtěli popsat výzkumnou knihovnu v letech 2000–2045. Předpokládali, že v názvu této organizace bude i v roce 2045 slovo

„knihovna“. Studenti předpokládali, že knihovny budou patřit mezi nejvýznamnější společenské instituce a budou při své činnosti využívat roboty, dále že v této době budou knihy a další dokumenty ukryty v podzemních archivech a většinu prostoru knihovny budou využívat návštěvníci ke studiu. Přístup k archivním materiálům budou studentům zprostředkovávat právě roboty. Účastníci studie předvídají, že v roce 2045 budou vědecké knihovny centry univerzit, kolem kterých se bude točit výzkum, a knihovny budou patřit mezi nejdůležitější instituce společnosti. Studenti mají zájem, aby byly knihovny otevřeny nepřetržitě a podílely se na tvorbě mezinárodních vědeckých publikací. Prezident Asociace švédských knihoven Calle Nathanson si myslí, že vědecké knihovny budou i v roce 2045 nedílnou součástí výzkumné struktury univerzit. Knihovny budou v budoucnu také více místem setkávání dané studentské komunity a budou reagovat na aktuální požadavky akademické obce.

(*Scandinavian Library Quarterly* – Volume 49, No. 4/2016, s. 10–14)

Německé knihovny musí čím dál více reagovat na silný příliv imigrantů. Imigranti potřebují internetové připojení, aby mohli kontaktovat své blízké a zorientovat se v novém prostředí. Veřejné knihovny mohou být výchozím bodem této orientace, ale velkým problémem je jazyková bariéra (málo knihovníků ovládá např. arabštinu). Německo musí v posledních měsících obrovský příliv imigrantů regulovat; ukazuje se, že počáteční otevřenost přinesla velké sociální problémy. Knihovny samozřejmě nabízejí imigrantům jazykové vzdělávání a snaží se o zpřístupnění informací i v jazycích přistěhovalců. Staví most mezi kulturami a snaží se nově příchozí imigranty integrovat do komunity. Ke vzájemnému porozumění přispívají nejen veřejná čtení z národních literatur imigrantů, ale také projekty tvůrčího psaní. Soužití lidí vyžaduje vzájemnou empatii a pochopení kulturních a společenských odlišností. Knihovny vždy sloužily k poznávání kulturních rozmanitostí a také nyní jsou pro imigranty příjemnými místy, která jim pomáhají objevovat novou společnost. (*Das Magazin der Bibliotheken in Sachsen* – Jahrgang 9, Nr. 2/2016, s. 68–69)

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

■ Construire des pratiques participatives dans les bibliothèques / sous la direction de Raphaëlle Bats. [Budování participačních postupů v knihovnách.] Villeurbanne: Presses de l'enssib, 2015. 157 stran. La Boîte à outils, 33.

ISBN 979-10-91281-58-4 *Kea 40.340*

■ Studia z dziejów książki, prasy i bibliotek: stan badań za lata 2010–2013 / praca zbiorowa pod redakcją Zdzisława Kropidłowskiego, Dariusza Spychały. [Studie z dějin knihy, tisku a knihoven: stav výzkumu za léta 2010–2013.] Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimiera Wielkiego, 2014. 394 stran: ilustrace, faksimile.

ISBN 978-83-7096-978-3 *Kd T 239985*

■ Veřejné knihovny Královéhradeckého kraje v roce 2015. Hradec Králové: Studijní a vědecká knihovna, 2016. 1 CD-ROM.

ISBN 978-80-7052-119-9 *Kqn 506/CD-ROM*

Architektura knihoven

■ Katalog pro knihovny 3: materiály a pomůcky pro ochranu a opravy knih, knihovní nábytek, kompletní nabídka vybavení a doplňků pro knihovny / Ceiba. Brandýs nad Labem – Stará Boleslav: Ceiba s.r.o., 2016. 120 stran: barevné ilustrace.

ISBN 978-0-8389-1371-0 *Aa 40.361*

■ SANNWALD, William W. Checklist of library building design considerations. [Kontrolní seznam pokynů pro projekty výstavby knihoven.] 6th edition. Chicago: ALA Editions, an imprint of the American Library Association, 2016. xiii, 269 stran.

ISBN 978-0-8389-1371-0 *Aa 40.361*

Organizace knihovních fondů

■ COYLE, Karen. FRBR: before and after: a look at our bibliographic models. [FRBR: před a potom: pohled na naše bibliografické modely.] Chicago: ALA editions, an imprint of the American Library Association, 2016. xv, 179 stran: ilustrace, tabulky.

ISBN 978-0-8389-1345-1 *Od 40.362*

■ OLIVER, Gillian a Ross HARVEY. Digital curation. [Správa digitálních dat.] Second edition. London: Facet Publishing, 2016. xvi, 224 stran: ilustrace.

ISBN 978-1-78330-097-6 *Oaagb 40.411*

Úplný přehled novinek najdete na adrese http://ipk.nkp.cz/?page=09_OknPrirustky.htm

Sítě knihoven

■ Guo jia shu guan nian bao 2015 = National Central Library annual report 2015 / issuer Tseng Shu-hsien. [Výroční zpráva Národní ústřední knihovny za rok 2015.] Taipei: Guo jia tu shu guan, 2016. 127 stran: barevné ilustrace.

ISBN 978-957-678-617-4 *Taa 9.866/B*

■ Výroční zpráva 2015 / připravil kolektiv autorů pod vedením Zuzany Strnadové. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2016. 70 stran: barevné ilustrace.

ISBN 978-80-7052-119-9 *Tde 9.876/B*

Vzdělávání knihovnických a informačních pracovníků

DÜREN, Petra. Bibliotheken als lernende Organisationen. [Knihovny jako vzdělávací organizace.] Berlin; München; Boston: De Gruyter Saur, 2015. vi, 149 stran: barevné ilustrace. Praxiswissen.

ISBN 978-3-11-035244-3 *V 40.419*

■ REMPEL, Hannah Gascho a Meribeth SLEBODNIK. Creating online tutorials: a practical guide for librarians. [Tvorba internetových výukových programů: praktická příručka pro knihovníky.] Lanham; Boulder; New York; London: Rowman & Littlefield, 2015. xix, 194 stran: ilustrace, tabulky. Practical guides for librarians, no. 17.

ISBN 978-0-8108-9243-9 *V 40.364*

KNIHOVĚDA

■ KŘÍŽ, Jan a kol. Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových: reflexe komunitární regulace a vybrané aplikační problémy. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015. 88 stran.

ISBN 978-80-87975-41-1 *Xd 9.847/B*

■ Lexikon des gesamten Buchwesens: LGB 2. Band 9, Lfg. 73. Register zu Bänden 1 bis 8 („A“ bis „Zyprische Schrift“). [Lexikon knižní kultury. Sv. 9, č. 73. Rejstřík k svazkům 1–8.] 2., völlig neu bearbeitete Auflage. Stuttgart: Hiersemann, 2016. vii, strana 625–692.

ISBN 978-3-7772-1605-8 *X 40.328*

■ SAUR, Klaus G., hrsg. Verlage im „Dritten Reich“. [Vydavatelé v „Třetí říši“.] Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann, 2013. 261 stran: ilustrace, faksimile. Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie. Sonderbände, Sonderband 109.

ISBN 978-3-465-04175-7 *Xc T 231549*

Deskové hry do vědecké knihovny patří! s. 63–64
← **Momentka z průběhu Deskohraní**
Foto: Jana Krůčková
↓ **Studenti zkoušejí hry pro nevidomé**
Foto: Jarmila Rončková

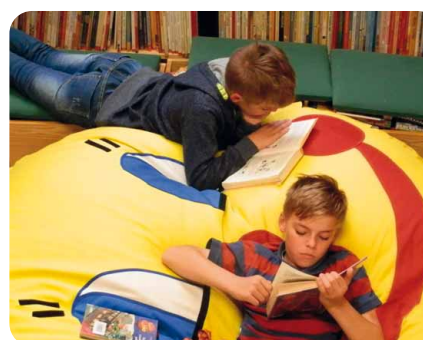

Za všechno může povodeň...
s. 66–67
Pasování prvňáčků na čtenáře v Knihovně B. B. Buchlovana v Uherském Hradišti →

Foto: archiv Knihovny B. B. Buchlovana

Příjemné prostředí dětského oddělení knihovny v Uherském Hradišti láká ke čtení i kluky ↓
Foto: archiv Knihovny B. B. Buchlovana

Setkávání na pomezí s. 68 →
Společné foto účastníků Setkání na pomezí u pohádkovníku, které v roce 2016 hostila Pravdova knihovna v Jarošově nad Nežárkou
Foto: Milena Kodýmová

BŘEZEN
MĚSÍC ČTENÁŘŮ

**PRSTEN?
AUTO?
ČTENÁŘSKÝ
PRŮKAZ!**

skip

Ceiba[®]

vytvořeno ve spolupráci s Knihovnou města Ostravy

KNIHOVNA!!!

za vším hledej knihu...